

2

MAJ 1967

LOVEC

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

VSEBINA

Proti predlogu za spremembo temeljnega zakona o lovstvu . . .	34
Prispevek k delovanju strelnice na divjad iz risane cevi — Prof. dr. ing. Fancè Avčin . . .	36
Maj — Slavko Kovač . . .	40
V Jevševcu — Slavko Kovač . . .	41
Bolezni divjadi v Sloveniji — prof. dr. Stane Valentinčič . . .	45
Lovski blagor! — Branko Galjot . . .	50
»Črni vitez« — Tone Petrič . . .	52
Po lovskem svetu . . .	53
Iz lovskega oprtnika . . .	54
Za pravilne lovske in slovenske izraze — France Cvenkel . . .	54
Civilizacija in nižinska lovišča — Jožko Korpar . . .	54
Na ruševca — Vladimir Pleničar . . .	55
Mladi pišejo . . .	57
Literatura . . .	57
»Moj pes« . . .	57
Iz lovske organizacije . . .	58
Teden varstva narave in lovci — France Cvenkel . . .	58
Jubilanti . . .	60
Umrli . . .	61
Lovska kinologija . . .	61
Šaljive . . .	64

«LOVCA» Izdaja Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 9. — Uredniški odbor: Ivan Ferlež, Rastko Bradaščja, Štefan Tausig. Odgovorni urednik Ivan Ferlež. Urednika: France Cvenkel, ing. Mirko Sušteršič. Vse gradivo za objavo pošiljajte Uredništvu Lovca, Ljubljana, Zupančičeva ulica 9 (soba 7), poštni predal 505, telefon 21-245. — Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Mali oglasi in objave: do 15 besed 3 N din, od 15 do 25 besed 4 N din, od 25 do 35 besed 5 N dinarjev. Hkrati z naročilom jih je treba tudi plačati. Ziro račun Lovske zveze Slovenije: 501-8-47/1. — Tiskala in klisaje izdelala Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Opozorilo sodelavcem!

Zaradi izplačila honorarja za članek, dopis, sliko nam že s poslanim rokopisom, oziroma v spremnem dopisu ali pa takoj po objavi, sporočite številko vašega žiro računa, ali pošljite izjavo, da tega niste dolžni imeti. Skladno z odredbo o žiro računih (Uradni list SFRJ, št. 1 od 6. januarja 1965) mora imeti izjava sledeče besedilo: »Od 1. januarja tega leta pa do danes nisem imel skupaj s tem prejemkom za (navesti članek, sliko ipd.) toliko dohodkov, da bi presegali 1000 N din in bi bil zaradi njih moral odpreti žiro račun, ter ga zato nisem dolžan odpreti.«

Uredništvo

Lovska zveza Slovenije prireja v sodelovanju s tovarno lovskih nabojev »Bascieri & Pellagri

VELIKO TEKMOVANJE V STRELJANJU NA UMETNE GOLOBE ZA »POKAL BASCHIERI & PELLAGRI«.

Tekmovanje bo 21. maja na strelišču LZ5. Pripravljena je vrsta bogatih nagrad. Informacije posreduje Lovska zveza Slovenije in vse podočne lovske zveze.

Organizacijski odbor

OBVESTILO

Lovce, ki v tem lovskem letu še niso prejeli glasila »Lovec«, obveščamo, da tiskarna pošilja Lovca šele, ko od nas prejme naslove naročnikov. Za naslove naročnikov potrebujemo sezname članov lovskih družin za lovsko leto 1967—68. Obrazci za seznane članov so bili poslani pravočasno z obvestilom, da Lovca po starih naslovih ne bomo pošiljali. Zaradi mnogih sprememb števila in naslovov naročnikov je bilo zavoljo tega v preteklih letih precej dvojnega dela in stroškov.

Prosimo vse naročnike, da to upoštevajo z razumevanjem.

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE

MALI OGLASI

Lovci pozor! Gačim vse vste živali solidno in po konkurenčnih cenah. Za obisk se priporočam! — Rafko Potočnik, preparator, Celje, Kocenova 2.

V prepariranje sprejemam uplenjeno divjad vseh vrst in opravljam tudi druga preparatorska dela. Preparator Tone Hafner, Kranj, Stražišče, Škofjeloška cesta 37/a.

Preparator Franci Barbič ml., Medvode — Verje 52, se priporoča za vsa preparatorska in umetna rezbarska dela iz roževine.

Odkupim par mladih veveric. Ponudbe na naslov: preparator Tone Hafner, Kranj, Škofjeloška 37/a.

Prodajam novo risanico kal. 7,9 z naprožilcem. — Franc Kramarič, Kranj, Begunjska št. 7.

Prodajam novo puško bokarico s Zeissovim daljnogledom. — Stane Zobec, Dane 11, Ribnica na Dolenjskem.

Prodajam puško bokarico boroveljske izdelave, kal. 16/7 × 65 R s strelnim daljnogledom in municijo. Puška je na ogled pri Lovski zvezi Slovenije. — Anton Dragar, Podbukovje 11, p. Krka.

Prodajam devet mesecev staro brak-jazbečarko. — Pavel Potočnik, Bukovica 34, p. Selca nad Škofjo Loko.

Prodajam psa koker španjela, z rodovnikom in kupim tulce kal. 11 mm. — Alojz Bahor, Dragovanja vas 13, p. Dragatuš.

Prodajam polrisanico petelinko 6,5/70 × 16/70. Ivan Bohinc, Mišče, p. Kamna gorica.

Prodajam črnega terierja z rjavimi ožigi, starega 6 mesecev. Viktor Kalič, Pekre 9, p. Limbuš.

Prodajam mladiče, nemške kratkodlake ptičarje, pse in psičke, poležene 16. marca 1967. Janez Dolničar, Ljubljana, Titova cesta 78.

L. LETNIK

LOVEC

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

ŠT. 2

MAJ - VELIKI TRAVEN 1967

K 75-letnici
še na
mnoga
zdrava
leta!

Slovenski lovci

*Tovariš Tito
na lovu
v Sloveniji*

Foto M. Kemperle

Proti predlogu za spremembo temeljnega zakona o lovstvu

Zvezna skupščina SFR Jugoslavije
Zvezni zbor —
Odbor za kmetijstvo
Beograd

Kakor je »Lovec« že poročal, je pred odborom za kmetijstvo zvezne skupščine predlog za spremembo temeljnega zakona o lovstvu, ki ga je pripravil zvezni sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo po predlogu republiškega sekretariata za kmetijstvo in gozdarstvo SR Srbije in nekaterih kmetijskih in gozdarskih delovnih organizacij.

Osnutek sprememb poleg nekaterih formalnih dopolnil vsebuje zlasti naslednja pomembnejša določila:

— lovišča, ki jih je po dosedanjih določilih za lovske, lovsko-gospodarske in druge delovne organizacije ustanavljala občina (prvi odstavek 17. čl. TZ o lovstvu), bi po predlogu ustanavljale delovne organizacije na zemljiških in vodnih površinah, s katerimi upravljajo oz. gospodarijo;

— občina bi ustanavljala lovišča le na površinah, s katerimi ne gospodari delovna organizacija;

— vsi akti občin o ustanavljanju lovišč na zemljiških in vodnih površinah, s katerimi gospodari in upravlja delovna organizacija, bi prenehali veljati, razen v primeru, če delovna organizacija v roku, ki je odrejen z republiškim zakonom, ne bi sprejela odloka o ustanovitvi lovišča.

Predlagatelj spremembe v obrazložitvi navaja, da se prizadete kmetijske in delovne organizacije čutijo prikrajšane v njihovih samoupravnih pravicah, kot jih pojmujejo po tolmačenju 9. čl. 1. odstavka točke 4 ustave SFRJ. Poleg te osnovne konstatacije je navedeno, da dosedanji način ureditve lova ni vodil k usklajevanju interesov delovnih organizacij in lovskih družin ter da bi novi način vplival na zmanjšanje škode po divjadi in omejil druge vzroke nesporazumov.

Izvršni odbor Lovske zveze Slovenije se popolnoma strinja z mnenjem odbora za proizvodnjo in promet republiškega zbora skupščine Socialistične republike Slovenije, ki absolutno odklanja spremembo temeljnega zakona v predlagani obliki.

Za posebno tehten argument ima odbor dejstvo, da bi s tem enostranskim aktom okrnili oz. v celoti odvzeli dosedanje pravice nad 13 000 državljanom, samo v Sloveniji vključenih v lovske družine, ki so že doslej z vestnim in vztrajnim delom dokazali, da se zavedajo odgovornosti pri upravljanju tega prirodnega bogastva, ki jim ga je zaupala družba. S prenosom upravljanja lovišč na gozdne in kmetijske delovne organizacije bi vsi ti občani izgubili možnost tovrstne rekreacije, ki je zajeta v aktivnem udeleževanju pri gojitvi divjadi, urejanju lovišč, vzdrževanju naprav in končno pri samem lovu.

Stališče Lovske zveze Slovenije je izvršni odbor LZS sporočil s dopisom, ki je objavljen v nadaljevanju, na pristojna mesta.

Obveščeni smo, da je v odboru za kmetijstvo zveznega zbora zvezne skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o lovstvu. Lovska zveza Slovenije se s to spremembo ne strinja. Čudimo se tudi praksi, da se zakon, ki v praksi pravzaprav še ni docela izveden, že spreminja. Naj vas tudi spomnimo na dolgomesečne živahne razprave, preden je bil sedanji zakon sprejet. Poleg tega ne gre za neke manj pomembne dopolnitve in spremembe zakona, temveč za načelne spremembe, za bistvene probleme lovstva, njegove vloge in organizacije v Jugoslaviji.

I.

Nič ne pretiravamo, če govorimo o rušenju pridobitev naše revolucije. Predlog za spremembo zakona stremi namreč za likvidacijo današnjih oblik organizacije lovstva, ki so posledica socialističnih družbenih odnosov, in so napredne prav tako zaradi zagotavljanja pravice lova občanom kot zaradi zagotavljanja najboljših pogojev za gojitev divjadi. Pri ustanavljanju lovišč je namreč v vsej dosedanji zakonodaji prevladovalo načelo, da so lovišča zaokrožene lovsko-gospodarske celote brez ozira na administrativne meje ali na lastništvo zemljišč, vtem ko predlog za spremembo zakona uvaja lastništvo ali upravljanje z zemljišči kot odločilni kriterij za ustanavljanje lovišč. Namesto naravno in znanstveno utemeljenih območij se predlog zavzema za protinaravne in protiznanstvene kriterije zemljiške posesti, ki so izrazit produkt kapitalistične družbene ureditve. Sprejetje takega predloga bi pomenilo temeljito vračanje na staro, dominalno ureditev odnosov v lovstvu, kar ne bi bilo samo v nasprotju z našo socialistično stvarnostjo, pač pa tudi skrajno škodljivo za gojitev divjadi.

V naših krajih so že enkrat uvedli takšno ureditev lovstva in sicer 1870. leta. Dolgoletna praksa je pokazala, da v dominalnem sistemu lova lovec v zakupniških loviščih ni zainteresiran za gojitev divjadi, pač pa raje čaka na divjad, ki prihaja iz lovišč zemljiških veleposestnikov in jo neusmiljeno pokončuje, da torej brezobzirno žanje, kar ni sejal. Delo vseh lovcev v več kot dvajsetih letih, usmerjeno po načelu, da je treba najprej gojiti, nato pa šele loviti, bi se s sprejetjem predloga za spremembo zakona porušilo, naše lovstvo pa bi se vrnilo nazaj v stanje, kakršno je vladalo pred dobrimi sto leti. Že danes lahko z gotovostjo trdimo, da bi s sprejetjem predloga marsikatera delovna organizacija res prišla do trenutne koristi. Zelo lahko je namreč v kratkem obdobju temeljito izkoristiti sadove smotrne gojitve dvajsetih let. Nujno pa bi se v zelo kratkem obdobju po komercializaciji lovstva znašili

pred opustošenimi lovišči. Začeti bi morali znova tam, kjer so začeli naši lovci takoj po osvoboditvi, ali pa morda še v precej slabših pogojih.

II.

Prepričani smo, da je predlog za spremembo temeljnega zakona o lovstvu rezultat nepoznanja lovstva in povsem napačnih ocen gospodarskega pomena lovstva. Pri lovstvu namreč ne bi smeli upoštevati samo vrednosti divjadi oziroma izkupička od plena, pač pa prav tako praktično neugotovljeno ogromno vrednost neplačanega dela v loviščih (nadzor lovišč, gradnja lovskih objektov, krmljenje divjadi, pokončevanje škodljivcev in podobna opravila), vrednost uporabljenega strokovnega znanja tisočev lovskih strokovnjakov-amaterjev, obseg škode, ki jo povzroča divjad in jo plačujejo lovske organizacije ter podobno. Ob takšnih izračunih bi postalo lovstvo vsekakor najbolj deficitarna panoga vsega našega gospodarstva, pa bi ga ob doslednem spoštovanju načel naše gospodarske reforme morali nujno likvidirati.

Prav tako nerealno je tudi ocenjevanje možnosti za razvoj lovskega turizma. Pri nas operiramo v zvezi s tem često s povsem izmišljenimi primerjalnimi podatki in npr. govorimo, da dosega Avstrija z lovskim turizmom letno 60 milijonov dolarjev dohodka. Preverjali smo to trditev v Avstriji in ugotovili, da dosega pri njih dohodki iz lovskega turizma, iz prodaje divjadi in iz zakupnin inozemskih lovskih zakupnikov v najugodnejšem primeru 1 milijon dolarjev, torej približno 1,5 % od vsote, katero pri nas radi navajajo. Poleg tega pa smo že ugotovili, da že danes v Avstriji ugotavljajo nezdržljivost oddajanja lovišč v zakup inozemcem s suverenostjo dežele, razen tega pa registrirajo tudi veliko škodo, ki jo tak način gospodarjenja povzroča divjadi. Prav zato so začele dežele, prva med njimi je bila Štajerska, z deželnimi zakonskimi predpisi prepovedovati oddajanje lovišč v zakup tujcem. Ob tem velja pripomniti, da se je pri nas v raznih prikritih oblikah pričel že marsikje uveljavljati sistem oddajanja lovišč v zakup inozemcem, kar ima že zdaj negativne politične posledice.

O koristi izvajanja lovskega turizma ne bi mogli govoriti, če bi se lov izvajal dosledno na podjetniških principih, saj bi bil vsak doseženi dolar tako drag, da bi bil za našo skupnost neinteresanten, zlasti pri stremljenju za konvertibilnostjo našega dinarja. Če kljub temu ugotavljamo, da smo dosegli pomembne gospodarske uspehe v lovskem turizmu, je to samo posledica ogromne vrednosti neplačanega dela desetisočev lovcev. Ob nerealnih predvidevanjih za razvoj materialne baze lovstva le prepo-gosto pozabljamo, da so te možnosti objektivno ome-jene. Ob vse hitrejšem procesu urbanizacije pokra-jine, ob vse bolj intenzivni tehnizaciji in kemizaciji kmetijske in gozdarske proizvodnje, ob skokovitem naraščanju prometa in ob vdoru človeka v poslednji kotiček doslej še nevznemirjene narave se pogoji za življenje divjadi slabšajo iz dneva v dan. Zmanj-šuje se tudi krmna baza divjadi, oz. se večja škoda, ki jo divjad povzroča. V Sloveniji smo že doživeli primer, da je občina s svojim odlokom zahtevala drastično znižanje staleža jelenjadi. V takih pogojih se ne postavlja kot osnovno vprašanje povečevanja

staleža do nerealne višine (kar bi poleg drugega rušilo tudi naravno ravnotežje in povzročalo dege-neracijo divjadi), pač pa vprašanje, kako zagotoviti tudi v bistveno slabših pogojih možnosti za obstoj divjadi. Aktualnost tega problema v vseh razvitejših deželah najboljše dokazujejo materiali mednarodnega kongresa znanstvenikov s področja lovstva, ki je zasedal leta 1965 v Beogradu in Ljubljani. Vse bolj postaja osnovna funkcija lovstva ne toliko strem-ljenje za gospodarskimi efekti, pač pa napor za ohranitev divjadi kot enega najbistvenejših elemen-tov bogastva naše narave.

Vsekakor bi bilo škodljivo, če bi takšno službo po-stavljali na podjetniške osnove, saj bi se družbena skupnost le prekmalu znašla v situaciji, da jo mora podpirati. Če hočemo dejavnosti takšne vrste zagotoviti razvoj, jo moramo graditi ne na dvom-ljivih komercialnih izračunih, pač pa kot doslej, na ljubezni občanov do narave, na njihovi pripravlje-nosti na žrtve in na njihovi socialistični zavesti. Plačilo za vse njihovo delo seveda ne bo denar, pač pa možnost lovskega izživljanja in rekreacija v naravi.

III.

Ob predlogu za spremembo temeljnega zakona o lovstvu si zastavljamo slovenski lovci še sledeča vprašanja:

Ali je v skladu z ustavo in s splošno priznanimi normami v vseh kulturnih državah, če deklariramo divjad kot povsem običajna osnovna sredstva in jo prepuščamo izključno kompetenci posameznih de-lovniških organizacij, pri tem pa onemogočamo kakršno koli zaščito s strani družbene skupnosti, ki jo pred-stavlja občina? V loviščih, ki bi jih po predlogu ustanavljale delovne organizacije, namreč ne bi imela občina nobene nadzorne ali usmerjevalne funkcije več in bi bil obstoj divjadi kot kulturne dobrine povsem odvisen od trenutnih ekonomskih interesov vsake posamezne delovne organizacije; ali ne bi bile s predlagano ureditvijo tudi sicer bist-veno kršene pravice in funkcije občine, kot jih v svojem 96. čl. določa ustava SFRJ?

Ali je smotrno, da začnemo nepolni dve leti po sprejetju temeljnega zakona o lovstvu akcijo za spremembo tega zakona, čeprav ni nobenih prak-tičnih razlogov, ki bi tako spremembo zahtevali?

Ali je smotrno s takšnimi predlogi začeti tudi akcije za spremembo cele vrste zveznih in repu-bličkih zakonov, ki so bili komaj sprejeti in ki bi jih bilo nujno treba spremeniti, če naj bi obve-ljale predlagane spremembe v zakonu o lovstvu? Ali je smotrno z eventualnimi spremembami pre-kinjati dobro gospodarjenje z lovišči s strani lov-skih organizacij, njihovo vsestransko sodelovanje s kmetijskimi ter gozdarskimi organizacijami in or-gani občinskih skupščin, medsebojno usklajevanje interesov lovstva, gozdarstva in kmetijstva ter vse podobne dejavnosti?

Ali je smotrno uničevati vse obsežno in drago delo okrog ureditve katastrskih lovišč in določitve njih bonitete ter okrog izdelave in izvajanja lovske go-spodarskih načrtov?

Posebej si zastavljamo lovci še vprašanje, ali bi bilo v skladu z načeli našega pravnega sistema, če bi zaradi zadovoljitve ozkih individualnih interesov

ene ali nekaterih delovnih organizacij začenjali proces spreminjanja vrste zakonskih instrumentov splošne veljave?

In končno, ali je v skladu z načeli naše družbene ureditve, da poskušamo dvajset let po zmagi revolucije odvzeti občanom-lovcem eno od pravic, ki so si jo z revolucijo priborili?

IV.

Lovska zveza Slovenije, v katero so včlanjene lovske organizacije s skupno več kot 13 000 člani (od katerih je več kot 4100 delavcev, več kot 2600 kmetov in več kot 3600 uslužbencev), in od katerih je več kot 5100 aktivno sodelovalo v narodno osvobodilni borbi, in nekaj zavodov za gojitev divjadi, ugotavlja, da je predlog za spremembo temeljnega zakona o lovstvu z dne 11. 3. 1967 nesmotrn, skrajno škodljiv in v nasprotju z ustavo SFRJ, pa zato povsem nesprejemljiv. Lovska zveza Slovenije ta predlog najodločneje odklanja.

Lovski zdravo!

Podpredsednik:
Tine Remškar l. r.

V Ljubljani, 28. III. 1967.

Dostavljeno:

1. Naslovu
2. Zveznemu izvršnemu svetu
3. Zveznemu sekretariatu za kmetijstvo
4. Vsem zveznim poslancem Slovenije
5. Izvršnemu svetu SR Slovenije
6. Zvezni gospodarski zbornici
7. Gospodarski zbornici SR Slovenije
8. Zvezi lovskih organizacij Jugoslavije
9. Vsem republiškim lovskim zvezam
10. Vsem področnim lovskim zvezam Slovenije
11. Članom izvršnega in nadzornega odbora LZS
12. Arhivu

Prispevek k delovanju strele iz risane cevi na divjad

Francè Avčin

Divjad strela ne sme več slišati

Strel s kroglo iz risane cevi lahko deluje na telo divjadi po različnih poteh, po eni ali po več hkrati. Končni cilj vsakega lovskega strela pa bi moral biti tak njegov učinek, da bi divjad strela ne slišala več, tako bliskovito bi ji moralo ugasniti življenje. Vendar ta vzvišeni cilj današnje lovske pravičnosti ni vselej dosegljiv in v vseh primerih tudi nikdar ne bo. Iz zelene prakse vemo, da je in bo še s kroglo obstreljena in zastreljena divjad zavoljo slabih zadetkov. Nečesa pa ne sme biti več, to je, da bi ob dobrem, pravilnem zadetku divjad ne obležala

mrtva v ognju ali vsaj prav blizu nastrela. Izpolnitev te zahteve je z današnjimi lovskimi orožji in naboji namreč že v polni meri možna. Kako, povem v naslednjem sestavku.

Načini delovanja lovskih krogel

a) Z neposrednimi poškodbami. Neposredne poškodbe življenjsko važnih organov (pljuča, jetra, črevesje, srce) same le redko povzročijo, da divjad obleži v ognju, niti pri strelh skozi srce. Divjad konča prej ali slej zaradi notranjih poškodb, po večini krvavitvev, pri strelh v mehko šele po dolgem času, zavoljo vnetij v trebušni votlini, ker ne sprejema hrane, mnogo pije ali zaradi infekcije ipd. Le če so neposredno poškodovani možgani, hrbtenični mozeg, zlasti v zgornjem delu hrbtenice ali pa kak važen živčni splet oz. center, divjad pade in konča v ognju. Taki strelji pa niso pravilo, temveč izjema. Splošno priporočani strel skozi prsno votlino, ki naj bi z direktnimi poškodbami pljuč, ko izstreljek prodira skozi, povzročil usmrtnost, je seveda še danes ustrezen. Vendar smo ga podedovali iz časov, ko človek še ni poznal izstrelkov, ki bi delovali drugače kot z neposrednimi poškodbami vzdolž strelnega kanala. Začetek takega strela sega nazaj v davne čase, ko je neomejeno vladal lok s puščico. Za današnje, v začetku nakazane zahteve pa tako preprosto delovanje ni dovolj in ni več lovsko pravično, saj prinaša divjadi povečini le počasno smrt v težkih mukah. Zato morajo odpasti vsi tisti izstrelki, ki drugega ne zmorejo, zlasti na težko veliko divjad (npr. $9,3 \times 74$ R ali svinčenka iz gladke cevi na jelenjad). Principi lovske pravičnosti se tudi razvijajo in sicer tako kakor se izpopolnjuje lovsko orožje: kar je bilo pravilno še včeraj, za časa naših očetov, za nas sinove že ni več pošteno nasproti divjadi.

Med direktne poškodbe smemo šteti tudi poškodbe od delcev izstrelka, ki se je v telesu divjadi bolj ali manj razkosal. To razkosanje, ta »notranji strel s šibrami« je bil še do nedavna in je v nekaterih tovarnah še danes alfa in omega nemške prakse. Njemu ustreza konstrukcija velike večine nemških krogel še danes (delni plašč, D-plašč RWS). Samo delno razkosanje sprednjega dela krogle pa zagovarjajo druge znane, prav tako nemške konstrukcije (H-plašč RWS; TIG, TUG in Starkmantel DWM). Zadnji celi del krogle naj bi prebil telo divjadi neizmalichen in dal izstrel za krvni sled, za primer, da divjad ne obleži v ognju.

Tu pa moramo biti previdni. Za srednje zadetne hitrosti (okrog 700 m/s) konstruirane krogle niso uporabne za višje in najvišje (hitrostnega reda 1000 m/s). Njihova živa sila je večja v razmerju $(1000/700)^2 \approx 2$, torej za 100 %. Zato ne zdrže lastne žive sile in se rade razlete v drobne delce in svinčen prah, često že na koži ali tik pod njo

Maj na Kočevskem

Foto P. Adamič

Posledice so strahovite površinske poškodbe na vstrelni strani, delovanja v globino pa ni in divjad ubeži. Pri tako velikih hitrostih trka se namreč obe telesi, zadeto in zadevajoče začneta obnašati že kot tekočina, se ob trku enostavno razbrizgata. Čim večja je hitrost, tem plitvejša in širša je rana v zadetem telesu, pa naj bo telo divjadi ali pa lunina površina pod udarci meteoritov. Da ta pojav pri divjadi ne nastopi, mora biti krogla primerno trdno zgrajena.

Delovanje krogel z drobci se še dandanes precejnjuje glede pomembnosti za usmrnitev divjadi. Razkosanje krogle v majhne drobce ji namreč že na vstrelni strani vzame možnost, da bi prodrla v nasprotno, izstrelno polovico telesa, kaj šele povzročila izstrelno rano in s tem dober krvni sled. Če se vstopna rana še zapre (premik kože, tolšča, črevesje) krvnega sledu ni in tako obstreljena divjad je prečesto izgubljena. »Notranja rana« je pri tem lahko zelo obsežna, a poškodba je taka, da ni prizadetega nič neposredno življenjsko važnega. V tem je razlaga za čisto nerazumljivo slabo delovanje sicer dovolj močnih izstrelkov. Zato se res moderne konstrukcije krogle izogibljejo razkosanju, kakor bomo še spoznali.

Gladki in trdni, zlasti koničasti izstrelki (polni plašč, vojaški naboji) povzročajo ponavadi le majhne neposredne poškodbe, ker prebijajo telo divjadi neizmaličeni kakor injekcijska igla. Le ob zelo veliki zadetni hitrosti in če je glavica krogle kolikor toliko sploščena, delujejo lahko bliskovito. Način takega delovanja bomo spo-

znali v nadaljnjem. Z direktnimi poškodbami pa to nima nikake zveze. Edino pri streljih na debelo loke se poslužujemo polno oplaščenih krogel, a zadeti moramo naravnost v možgane, to je, da povzročimo direktno poškodbo življenjsko najvažnejšega predela. Le tako lahko tudi z majhnimi kalibri dosežemo trenutne usmrtilve, toda streljati moramo seveda izbliza. Če pa le za malo zgrešimo, je nesreča že tu. Sloviti angleški lovec »Karamoja Bill« je tako z gladko kroglo majhnega kalibra »uplenil« čez tisoč slovonov v pokrajini Karamoja Vzhodne Afrike...! Nekomplicirani gladki prestrel s polno oplaščeno kroglo se čisto izleči, tudi pri človeku. Zato človeka streljajo s tako »humano« — beri človekoljubno! — kroglo po mednarodni pogodbi...! Opazili pa so, da je verjetnost ozdravljenja po taki poškodbi mnogo manjša, če sta bili poškodovani obe polovici telesa. Razloge bomo brž spoznali.

b) S hidrodinamičnimi poškodbami. Tekočine se dajo le kaj malo stisniti. Če povzročimo v njih močan pritisk, npr. s tem, da vanje hitro vdre kako telo, ki se mu morajo umakniti, se pritisk po vsej tekočini bliskovito razširi na vse strani, dokler kje kaj ne popusti in sila pritiska lahko opravi svoje delo, izčrpa energijo, tičečo v valu pritiska. Če tedaj hitra krogla vdre v kak s tekočino napolnjen telesni organ (srce, velika žila, poln želodec, črevo ali mehur), se okrog strelnega kanala pojavi udarni val tekočinskega pritiska, ki se širi z mnogo večjo hitrostjo, kot je hitrost zvoka v zraku (zrak ca.

333 m/s, voda ca. 1560/s). Udarci val prenese znatne energije na ostenja teh organov. Le-tá lahko vala ne vzdrže, počijo in val se širi v sosednje tkivo. Tako krogla lahko po ožilju uniči srce, ne da bi se ga sploh dotaknila, le z udarcem pritiska skozi ožilje, ki izvira v srcu. Čim večji je izstrellek, čim večja je njegova zadetna hitrost, čim bolj topa je njegova glava, tem obširnejše poškodbe povzroči. Tako nastanejo obsežne, grde strelne rane, prave eksplozije tkiva, zlasti, če se je krogla še razkosala (majhna divjad z neprimerno močnimi krogli, izredno hitre krogle majhnih kalibrov od blizu ipd.). Streli v mehko lahko povzročijo po hidrodinamični poti, da je vsa notranjost ena sama godlja, jetra kot kaša, črevesje vse raztrgano, želodec raznesen, vse skupaj pa zabito v trebušno ostenje. Pri izredno hitrih izstrelkih (npr. $6,5 \times 10^3$ RWS s kroglo 6 g, $v_0 = 1200$ m/s) opazimo npr. na gamsih, da je kri kar izgnalo v prostor pod kožo.

Drobci krogle lahko pri tem sodelujejo, da le niso premajhni in jim tkivo prehitro ne zavre hitrosti.

c) **Šokom.** Delovanje z neposrednimi poodbami pod a) in posredno delovanje s hidrodinamičnimi poškodbami pod b) nastopata često družno. Če sta zelo močni, zlasti drugo, lahko že sami povzročita tretji način delovanja krogle, delovanje s šokom. Je pa še tretji, samostojni način, kako nastane šok. Preden se ga lotimo, moramo spoznati šok sam.

Delovanje krogle s šokom imamo dandanes za najvažnejše, kajti živčni šok daje največ možnosti, da divjad pade v ognju in konča, ne da bi pok strela še slišala in to tudi pri streljih, ki jih lahko označimo za slabe (v mehko, »votli strel« med hrbtenico in pljuči ipd.). Znani so primeri, da je divjad mirno stala, bila pa je mrtva in so jo morali prevrniti z roko. Če je telo v šoku, drugega in nadaljnjih streliv žival sploh ne občuti. Zato jih seveda tudi ne nakaže. Zategadelj si moramo delovanje krogel s šokom ogledati prav posebno natančno, tako njegovo biološko plat, ki je že dodobra poznana, kot tudi fizikalno, ki doslej še ni bila obdelana.

Angleška beseda »shock« (izgovori »šòk«) pomeni ali kratek udarec ali pa njegove posledice na živčno stanje živega organizma, lahko pa tudi mrtve snovi v prenesenem pomenu. Ne gre je zamenjavati z izrazom »choke« (izgovori »čòuk«), ki pomeni dušiti, daviti, zagozditi in je v lovstvu v veljavi za zadrgo gladkih cevi šibrenic.

Šoke povzročajo vsa delovanja, ki je za njimi lahko prav malo energije, izvrše se pa zelo hitro, bliskovito (npr. krepka klofuta, udarec z gumijevko, boksarski udarec, udarci jiu-jitsu, smrtni udari karate, eksplozije, strel, blisk). Kakor pove beseda »bliskovito«, je prav blisk najznačilnejši predstavnik delovanja s šokom, na

živo kakor na mrtvo snov. Denimo, da je napetost poprečnega bliska dva milijona voltov ($2 \cdot 10^6$ V), njegov tok šestdeset tisoč amperov ($6 \cdot 10^4$ A), traja pa tisočinko sekunde (10^{-3} s). V njem sproščena električna energija W znaša:

$$W = 2 \cdot 10^6 \text{ V} \times 6 \cdot 10^4 \text{ A} \times 10^{-3} \text{ s} = 33 \text{ kWh}$$

bore 33 kilowattnih ur tedaj, toliko kot jih tiči v kakih 3,5 kilograma dobrega črnega premoga (ca. 29 000 kilokalorij).

Toda blisk oddaja svojo energijo z močjo P , ki je ogromna, čeprav traja le eno samo tisočinko sekunde. Velja namreč:

$$P = 2 \cdot 10^6 \text{ V} \times 6 \cdot 10^4 \text{ A} = 12 \cdot 10^{10} \text{ W} = 120 \cdot 10^6 \text{ kW}$$

Stodvajset milijonov kilowattov! Elektrarna »Mariborski otok« jih zmore le 50 000! Seveda trajno!

Ni čuda, da so učinki bliska tako nenavadni, povečini zaradi eksplozivne vparitve vode na njegovi poti (drevesa), pa tudi zavoljo zvočnega udarnega vala, v obliki puha, ki spremlja bliskovni kanal (razrahljana poslopja), ali zaradi elektrodinamičnih sil (eksplozije električnih instalacij) oziroma zavoljo elektrotermičnih delovanj (sežgane, staljene kovine). V tej luči bliskovitega udarca si moramo ogledati tudi naš tretji način delovanja lovskih krogel, s čistim šokom.

Da šok sploh more nastopiti, je osnovni pogoj hitrost, s katero se prenaša in sprošča energija. V našem primeru je zanjo odgovorna poleg oblike izstrelka predvsem njegova hitrost vdiranja v živo tkivo. Le s tega gledišča moramo razumeti močno razširjeno trditev, da pri krogli hitrost šteje dvojno, ne pa zato, ker v enačbi za živo silo izstrelka nastopa v kvadratu ($mv^2/2$). Videli bomo namreč, da je moč, s katero se živa sila krogle oddaja na telo, v največji meri odvisna od hitrosti, s katero le-tá telo predira. Še prej pa si moramo ogledati, kaj pomeni šok za više razvit organizem.

Biološka stran šoka

Osnovna biološka zakonitost pravi, da šibki dražljaji življenjske funkcije vzdramijo, srednji jih pospešujejo, veliki zavirajo, prav veliki pa jih uničijo. Tako velik impulz, kot je strel z lovsko kroglo, bo na živ organizem deloval tedaj ne le mehansko razdiralno, temveč tudi — v znatno večji meri celo! — biološko uničuje na živčni sistem, ki zapade v šok. Šok pomeni delni ali celotni upad življenjskih funkcij organov, krvotoka ali celih delov telesa, celo celega telesa zaradi izpada krmilnih funkcij živčnega sistema. Refleks šoka ima lahko svoj vzrok v zunanjih nasiljih nad organizmom (udarci, poškodbe, traumatični šok) ali v duševnih pretresih (psihični šok). Lažje stopnje šoka povzročijo apatičnost,

*Majsko nebo
nad
Polhograjskimi
Dolomiti*

Foto
Vl. Pleničar

omrtvičenje, padec, prehodno nezavest ipd., težje oblike pa vodijo v težko nezavest in iz nje v smrt, tem hitrejšo, čim globlji je šok. Čim bolj so znižane razne življenjske funkcije organizma, tem prej nastopi smrt v šoku.

Pri strelu s kroglo na divjad pa se pokaže še naslednja finesa omenjene osnovne biološke zakonitosti: tudi najmočnejši dražljaji ne sprožijo zanesljivo zaželenega močnega šoka, če se dražljaj ne pojavi hkrati v **obeh** polovicah telesa in to praktično **istočasno** (časovna razlika sme biti le kako tisočinko sekunde). Ta zahteva po parnem (dvojnem, obojestranskem) šoku terja, da more krogla doseči tudi vstrelni strani nasprotno izstrelno stran telesa in da tamkaj deluje mehansko na način, ki more tudi v tej polovici povzročiti zadosten dražljaj za nastop šoka. Če tega ne zmore, prevzame s šokom neprizadeta polovica telesa v možganih še funkcijo prizadete in organizem se šoka otrese lažje, hitreje, divjad ne pade mrtva, ne obleži šokirana ali se brž dvigne, kolikor je sploh padla.

S tega novega gledišča zdravnika-lovca dr. Langenbacha, rentgenologa v Solingenu (Glej tozadevni osnovni članek »Geschosswirkung auf Wild, grundlegendes Altes und richtungsweisendes Neues«, avtorjev Dr. H. J. Langenbacha in W. Lampela v reviji »Wild und Hund«, št. 2 od 16. 4. 1961!), je zahteva po izstrelu, po izstopu izstrelka iz telesa divjadi razumljiva v drugi luči kot samo z gledišča zahteve po krvnem sledu. Če je krogla zmožna doseči izstrel, je dana možnost za nastop obojestranskega šoka in s tem padca ter smrti divjadi v ognju. Smrt nastopi, ker si omrtvičeno živčevje organizma od obojestranskega šoka sploh ne opomore več, čeprav ni neposredno poškodovan noben življenjsko važen organ.

Iz vojn, zlasti pa iz naše osvobodilne borbe so znani primeri, da je ranjenec s prestreljeno eno polovico pljuč hodil še daleč in se je poškodba zarasla tako rekoč sama. Če pa sta bili prestreljeni obe polovici pljuč hkrati, čeprav le z gladko, »humano« delujočo vojaško kroglo, je bil pa ranjeni vselej težko paraliziran in se sam ni več rešil. Vsi vojaki so vedeli, da je strel skozi prazen želodec ali trebuh manj nevaren, kot če so ti organi polni hrane in pijače, ker je tako šok povzročujoči hidrodinamični učinek zmanjšan. Glavni povzročitelj živčnega šoka je danes tudi že poznan. Niso to samo direktne poškodbe organov zaradi strelnega kanala, šok zavoljo le-téh je često samo živčnega značaja. Glavni vzrok, ki da najtežje šoke, je predvsem v fizikalnem načinu pretvorbe krogelne žive sile v zvočni udarni val pritiska v tkivu in njegov prenos na živčni sistem v obliki kratkega, a ostrega in na široko delujočega notranjega valovnega udarca. Biološko delovanje strele s kroglo ima vrsto fines, ki še daleč niso vse poznane. V naslednjem navajam nekaj glavnih.

Videli smo, da je za refleks šoka odločilnega pomena »višina« dražljaja, njegova jakost. Važno pa je še vsakokratno razpoloženje divjadi v trenutku zadetka: če je kakorkoli vzburljena, je s tem v zvezi tudi višja »napetost« (tonus) v njenem mišičnem oz. živčnem sistemu, pa kako presenečenje (npr. strel) ne vpliva tako močno kot ob sproščenosti, ob živčni mirnosti. Tako napeto pazljivost lahko povzroči npr. prvi, zgrešeni strel. Drugega, z zadetkom, potem divjad mnogo manj nakaže.

Afekt je drugo stanje vzburljenosti. Do »raztrganja« napeti živci v afektu lahko povzročijo, da divjad — kakor človek — ne zazna celo znatnih poškodb, pa ni videti učinka. Tako npr. povzroči

slab zadetek, da organizem v skrajni predhodni živčni vzburjenosti takoj vzpostavi premostitve v živčnem sistemu preko živčnih vodov, ki sicer služijo drugim namenom. Vsi vemo, da že ob-streljen zajec naenkrat prenese neverjetno mno-go šiber. Za časa paritve tudi dobri strelji niso tako učinkoviti s šokom kakor sicer, zato je važno, kakšne in kolikšne so neposredne poškodbe življenjsko važnih organov. Tudi v teh primerih je obstoj dobro krvaveče izstrelne rane zelo pomemben, da divjad najdemo.

Pri streljih na šibko divjad se krogla navadne konstrukcije za močno divjad često ne zmaliči in ne razleti, ker je oddana živa sila majhna in jo je krogla oddajala z majhno močjo. Delo-vanje na srnjad je nerazumljivo šibko, zanič, jelena pa bi krogla prevrnila lahko v ognju.

Posebnost je čisti srčni strel, zlasti nizek. Mar-sikateri lovec je že doživel, kar sem sam: V par-tizanih sem prav vrh Gač na Kočevskem streljal na močnega srnjaka. Po strelu je mirno stekel kakih sto korakov na travnik, se obrnil in stekel nazaj mimo mene v gozd. Našel sem ga globoko v jarku. Srce je bilo povsem razbito, pa je le še zmo-gel svojih 300 korakov.

Navadno razlagajo ta pojav s pomanjkanjem hidrodinamičnega učinkovanja, češ da je bil zadeti del srca brez krvi. Temu pa ni tako, saj so srčni prekati vselej polni krvi, le krčijo ali širijo se. Res je le, da je progasta srčna mišica kaj rahlo povezana na živčno regulacijo orga-nizma. Deluje avtomatsko, brez volje lastnika; navodila sprejema le glede tempa bitja: če nastopi napor, bije hitreje, obratno pa ne — češ zdajle bijem hitreje, začni z naporom! Zato srce osta-lemu telesu svoje poškodovanosti ne javlja, tudi najtežje ne. Neposredni šok samo po tej poti tedaj ne nastopi, organizem deluje normalno, dokler ne nastopi pomanjkanje kisika, zlasti v možganih, ker je prekinjen krvni obtok. To pa traja dolge sekunde in žival lahko beži še daleč. Šele, ko se prične onesveščati, pade in konča v nezavesti. Organizem skuša dobljene poškodbe pač vselej kompenzirati in vzdrževati življenje za vsako ceno. Kdor tedaj gleda dogajanja zgolj s fizikalne strani (balistično), bo sklepal napak. Enako tisti, ki upošteva le gole biološke faktorje. Tem dejstvom se morajo približevati konstruk-cije modernih krogel. Lovci pa jih morajo videti in kritično preso-jati.

(Pride konec)

Maj

Opazovanje srnjadi nam bo dalo važne zaključke z ozirom na starost in zdravstveno stanje posa-meznih živali. Mlada srnjad se prej in hitro prebarva, stara ali bolna kasneje in počasi. Mladi srnjaki šele v tem mesecu ali pa še kasneje očis-tijo rogovje, medtem ko so jih stari že aprila ali celo marca. Lovski čuvaji in člani naj poro-čajo o svojih zapažanjih pri srnjadi. V tem me-secu lahko že sestavimo odstrelni načrt za po-samezne predele lovišč in poverimo odstrel za-interesiranim članom. Odstrel razdelimo v skladu s staležem po vsem lovišču.

Lov na ruševca je v polnem teku. Kôč je treba pripraviti že prej, da se ruševca nanj navadi. Poleg tega bomo zapičili v tla na strelno raz-daljo primerne veje, ki nam bodo v jutranjem mraku ali megli v pomoč pri ocenjevanju raz-dalje.

Lisice, ki imajo mladiče, krepko ropajo in mar-sikatera gospodinja se hučuje nad lovci. Tam, kjer smo stalež lisic pozimi premalo znanjšali, moramo sedaj odstreliti mladiče in šele nato li-sico mater. Nikjer lovci ne greše proti lovski etiki toliko kakor ravno pri pokončevanju li-sičjih legel.

Vse lovišče je eno samo kotišče. Nučen je po-ostren nadzor. S kmetovalci se dogovorimo, da nas obveste o košnji detelje in silosnih žit. Orga-nizirajmo vse potrebno za reševanje prekošenih gnezd. V šolah, dnevnem časopisu in radiu opo-zorimo vse, da pusté pri miru najdeno divjad, o najdbi pa obvesté najbližjega lovca. Za rešena fazanja in jerebičja gnezda ter drugo divjad pri-znajmo primerne nagrade! Ne priznavajmo pa nagrad za jajca in divjad, ki jo ljudje prinesejo lovcem, ker je takšno nagrajevanje lahko dvo-rezen nož! Vse, ki namenoma lovijo ali uničujejo mlado divjad in gnezda, prijavimo sodišču in zahtevajmo odškodnino po ceniku za škodo na divjadi!

Konec meseca je čas sajenja krmnega ohrovta. Sadimo ga v razmakih 60 × 30 ali 50 × 40 cm. Sadike vzgojimo predhodno na posebni gredi (enako kot zelje). Za pridobitev sadik za 1 ha krmskih njiv zadostuje 1 kg semena. Krmni ohrovt je odlična hrana za vso divjad, zelo dobro prenaša zimo in ga zato pustimo kar na polju. Na njive za divjad sejemo tudi koruzo, ob robu njiv pa 1—3 vrste sončnic in sirka. Med koruzo sadimo fižol. Vse pustimo preko zime na njivi za prehrano divjadi. Dozoreli sirk zalomimo, da nam ga ne odneso za metle.

V tem mesecu kosimo tudi deteljo ter jo sušimo in spravimo za zimsko hrano srnjadi in jelenjadi. Opozorimo kmetovalce na zaščito kultur! Zavarovanje fižola in vinogradov je učinkovito edino z dvakratnim tedenskim škropljenjem z apneno brozgo, kateri dodamo na 15 litrov 1—2 dl fenolina. Škropimo zvečer. Mlado koruzo zaščitimo pred vranami, srakami, golobi in fazani tako, da seme pripravimo. Na 50 kg koruze 3 dl motornega olja, 3 dl petroleja in 30 dkg »morkita« (nabavimo v kmetijski apoteki). Seme temeljito premešamo. Ta postopek ne vpliva na klitje. Kjer je škoda na koruzi že nastala, je čas podsaditve z naglo rastočo (90 dni) hibridno koruzo.

Vsi lastniki še neocenjenih psov naj se udeležijo pregledov, ki jih organizirajo področne lovske zveze in kjer sodniki za posamezne pasme pse telesno ocenijo.

V lovskih družinah bomo organizirali družinska streljanja. Obvezni so pregledi in preizkušnje vseh risanic, ki jih bodo člani uporabljali za odstrel parkljaste divjadi. Od praktične uporabe je treba izločiti vse slabo noseče puške (3 streli na 100 metrov v krogu, večjem od premera 10 cm). Člani, ki reflektirajo na odstrel parkljaste divjadi, naj pri streljanju z malokalibrsko puško dokažejo, da obvladajo strel s kroglo.

S. K.

V Jevševcu

Slavko Kovač

Bila je že pomlad in južne lege Jevševca so bile kopne. Pa je preko Velikega vrha prihrumel sever in zopet je kakor pozimi, vse belo. Tudi pod viseče veje ruševja je veter napihal snega in ruševka, ki sedi v zavetju mogočne skale na svojem gnezdu, je že vsa bela. Vsa se je sploščila na gnezdu in če ne bi bilo kostanjevo rjavih očesc, ne bi bilo ničesar opaziti pod snegom.

Divje tuli vihar in grabi za suhe vrhove starih macesnov, žene oblake snega in ga kopiči v zamete. Kakor v najhujši zimi.

Vedno več snega je na valeči ruševki. Saj bi lahko zapustila gnezdo in poiskala zavetje v gostem ruševju, tako kot je to storila tolikokrat pozimi. Toda ledeni dah bi takoj uničil porajajoče se življenje v gnezdu. In tako vztraja. Sever pa razsaja in vrtinči sneg. Pripodi se okoli skale in odpihne belo odejo z ruševke, da je naenkrat videti njen rjavi hrbet, potem pa, ko da bi mu bilo žal, nasuje še več snega nanjo. Nepremično obsedi ruševka, le njena rjava očesca se blešče. Vedno huje sneži in snega je že veliko.

Krmni ohrovč

O ruševki ni več sledu, vse okoli skale je izravnano in zasuto s snegom. Nemogoče se zdi, da bi bilo pod njim še kaj živega.

Vihar je nekoliko popustil in dva krokarja sta prva, ki upata na plan. Navadno jima zima in mraz prinašata hrano in tako tudi to pot z ostrim očesom oprezata za plenom. Priletita tudi na skalo poleg ruševkinega gnezda. Toda tudi njuni ostri čuti jima ne poveda, da sedi v neposredni bližini zvesta mati, že skoraj vsa otrpla, na sedmih jajčkah.

Ponovno se razbesni vihar. Tokrat po naključju odvrtniči nekaj snega z ruševke in njena glava kot krt gleda iz malega lijaka. Še je živa!

Čez dan je gospodaril vihar, zvečer pa se je zjasnilo. Na jasnem nebu trepetajo zvezde in sneg se blešči v čarobnih odtenkih. Hud mraz oklepa v svoje spone vse živo. Toda končno se mora noč umakniti novemu dnevu in pod toplimi sončnimi žarki se tali sneg. Ruševka je še vedno na svojem gnezdu. Naslednjo noč je zopet hud mraz. Ruševka šopiri perje, da bi jajčkom ohranila vso toploto.

Kako neusmiljena je narava. Vse, kar odpove v velikem boju za obstoj, mora poginiti. In vedno znova preizkuša in izloča. Rjava ruševka na gnezdu je preizkušnjo prestala, večina drugih gnezd pa je propadla.

Naslednji dan se je izvalil prvi kebek. Kako prijetno je migljalo in se gibalo pod ruševkinim trebuhom. Popravila se je na gnezdu in se naredila še širšo. Kmalu je bilo izvaljeno vseh sedem kebkov in koklja je z njimi zapustila gnezdo. Čudež, da ima po vsem hudem še toliko moči. Vsa zaskrbljena za varnost svojega naraščaja oprezuje na vse strani, če ne grozi kakšna nevarnost.

Na stari suhi jelki sredi plazu sedi krokar in si z močnim cepinastim kljunom ureja perje. Potem obrača glavo na vse strani, saj rabi nekaj za svoje mladiče, ki čakajo nanj v gnezdu nad skalno steno. Daleč pod seboj opazi ruševko, okoli katere mrgolijo kebki. Požene se v zrak in zajadra proti njim. Toda zvesta mati je bila na preži. Kratek opozorilni klic in že je izginila

Koč za čakanje ruševca

Foto S. Kovač

z mladiči v varnem kritju. Nejevoljno je kroker zajadral okoli pobočja. »Klong, klong!«

V bodoče se ruševka izogiba čistini, kadar pa jo tja zapelje obilica polžev, pajkov in črvov, je zelo pozorna in obrača glavo proti nebu, da je ne bi presenetil kragulj, kroker ali celo orel. Pa ji kljub vsemu ne uspe obvarovati vseh mladičev. Stari kroker stalno oprezuje za njimi. Ruševka je ravno razkopavala mravljišče in vse belo je mravljinčjih jajc oz. bub. »Tjek, tjek,« jih vabi in kebčki marljivo kljuvajo ter se otepajo mravelj, če so le prehude. Vtem pa jih preseneti temna senca. »Tak,« jih posvari kura kratko in ostro. Bliskovito se razprše mladiči in obmirujejo v kritju. Toda prepozno. Krokerjevemu ostremu očesu ne uide kebček, ki se je pritisnil pod travno rušo in že je po njem. Besno plahutajoč se zažene ruševka v črnega roparja, ta pa se dvigne s svojim plenom v višave. Razburjeno skliče koklja svojo družino in jo popelje v varno kritje.

Še enkrat je kazalo, da se bo povrnila zima. Megla je ovila skalovje in pričelo je deževati, med dežjem pa so padale velike mokre snežinke. Pihal je mrzel sever. Ruševka je poiskala zavetje pod široko in gosto jelko. Vejevje je dolgo časa zadrževalo mokroto, potem pa je tudi tukaj pričelo kapljati in veter je s strani nosil snežinke. Ruševka se je našopirila in zaščitila kebčke, kolikor je najbolje mogla. Drugi dan je neurje nekoliko ponehalo, še vedno pa je rahlo deževalo in bilo je hladno. Kebčki so postali lačni in koklja jih je odpeljala v bližnjo okolico ter odgrebla sneg. Mladiči so kmalu mokri, puhasto perje se jim lepi na drobna telesca, ki jih stresa mraz. Zopet jih koklja vzame v zaščito, da jih pogreje. Prihodnje jutro je zopet sončno in koklja vabi svojo družinico k iskanju hrane. Dva kebčka pa se ne zmenita za klice, mirno čepita z zaprtimi očmi in glavici jima nihata sem in tja. Kmalu obležita negibno. Ves dan ostane koklja s preostalimi štirimi v bližini in vedno znova kliče in vabi. Šele prihodnje jutro zapusti

ta prostor. Sonce, ki sedaj prav toplo sije, zvabi ruševko na majhno jaso, saj nagonsko čuti, da rabijo mladiči po mokrih in hladnih dneh čimveč sončne toplote.

Pri pastirski koči je postalo živahno. Stari pastir je dobil pomoč in v dvoje z mladim pastirčkom je tokrat prignal živino na pašo. Mladičica je polna vsa planina. Vriskajoč pleza po robih in ko se nekoč vrača proti koči, preseneti ruševko pri sončenju s svojo družinico na travni jasi. Mladiči prhnejo narazen, kura pa se kot vrto-glava mota pastirčku pred nogami, počiva s široko odprtim kljunom in se pretvarja, ko da ne more vzleteti. Fantu v divjem veselju zažare oči in ucvre jo za koklo, ki pa se mu vedno umika. Šele ko je dovolj daleč, se dvigne v zrak ter se po ovinkih vrne k mladičem. Pastirčku je zvečer stari pastir, ki je poznal mnoge naravne skrivnosti, odkril vzrok ruševkinega obnašanja. Mnoge nevarnosti še prežijo na ruševko in njen naraščaj. Nekoč je le za las ušla kuni in tudi lisico je prekanjeno zvalila od mladičev. Kebčki pa so vsak dan večji, že so operjeni in lahko vzletijo. Tudi hrane je sredi poletja dovolj. Zorijo jagode, borovnice, maline in kopine in takšen mlad ruševca mora le kljun odpreti pa ima že polno golšo. Potem prično na sončnih plateh zoreti brusnice. Tu je pa treba biti previden, ker je malo kritja. In tako dočaka ruševka s svojimi štirimi mladiči zimo. Mlad petelinček ima lepo črno modro perje, ostale tri so kure. Zima je tokrat mila. Ruševci se preselijo na južno stran hriba, kjer je več rušja. Včasih zaidejo pri iskanju hrane tudi niže v gozd. Mladi ruševca se pridruži štirim starejšim petelinom. Lepega zimskega dne se najstarejši petelin spreleti nazaj v Veliki Vrh in mladi petelin mu sledi. Starina obsedi na vrhu starega macesna, nekajkrat zapiha, nato pa prične gruliti. Resda je še veliko prezgodaj in pomlad še daleč, toda kaj, ko mu je tako prijetno in toplo.

Mladi ruševca ga skuša posnemati in navdušeno gruli, dokler ga stari ne nažene. Odslej mu gre s poti.

Vedno več je kopnih mest. Na rastišču v sedlu vsako jutro vpade star petelin, piha, gruli, skače in pleše. Toda tudi v mladeniču se budi nagon. Sicer še ne misli na kure, toda plesal, pihal in grulil bi rad tudi on. Nekega jutra prileti predrzno na rastišče v sedlu. »Tšii-tšii,« zapiha s svojim mladim, visokim glasom. Stari, ki je pel nekoliko niže, je njegov klic preslišal. To vzpodbudi mladega, da prične »voziti kočijo«, gruliti in se ponašati s svojimi ozkimi, le malo zakrivljenimi krivčki. Stari presenečeno posluša, nato ostro zapiha »tšiu-hui« in udari s perutmi. Mladi je toliko predrzen, da mu odgovori. V tem pa že privrši stari, besno pihajoč, zgrabi mladega s kljunom za podbradek in ga udarja z nogami in perutmi, da glasno poka. Mladič je čisto omamljen od nenadnega napada in se le šibko

brani. Želi zbežati, toda stari petelin ga krepko tišči k tlom. Končno se mladiču le posreči izmuzniti se in beži, kolikor ga neso noge in peruti.

Od takrat ni upal več na rastišče v sedlo. Le tu in tam se je plašno oglasil na skritem prostoru v ruševju. Tudi kure prihajajo odslej na rastišče, toda ne več kot tri. Visok sneg v času valjenja in hladno deževno vreme v dobi kebkovov sta močno okrnila stalež ruševcev. Prav rad bi se mladi petelin približal kaki ruševki, toda bile so vse vedno v bližini starega, ki je pravi lepoteč. Kovinsko modra prsa, ognjeno rdeče rože na glavi, široki in močno zakrivljeni krivci v repu, ki so mu pri petju drsali po tleh. Kure ga niso zaman vztrajno vabile s svojim »eng-eng-eng«. Šele ko je bilo sonce visoko, se je mladenič lahko predal gruljenju. Vrh drevesa se je počutil varnega pred starim in tu je grulil dolgo v dan. Nekoč pa je le s težavo ušel orlu, ki se je z višav spustil nanj. Kot kamen se je vrgel z vrha drevesa v gosto grmovje. Toda orel še ni popustil. Ponovil je napad s strani in udarjal z mogočnimi perutmi ob grmovje. Toda ruševac ni zapustil varnega kritja. Tako so bile vse orlove ukane zaman in z jeznimi kriki se je mogočna ptica vila nazaj v višave. Šele proti večeru si upa ruševac korak za korakom iz varnega zavetja.

Naslednje jutro se zopet znajde na rastišču. Neka čudna moč ga žene h kuram, rad bi grulil, pihal in se pretepal. Previdno se peš približa snežni krpi, na kateri piha in gruli stari ruševac. Neodločno ga opazuje, nato pa boječe in tiho zapiha. Stari ga sploh ni slišal. Že je mislil ponoviti svoj klic, ko opazi v bližnjem grmu sumljiv gib. Kot bi se premaknila veja. To zadostuje, da glasno vzleti in s »kruak-kruak« posvari svojega tekmeča. Toda ta ima to za izzivanje; jezno poskoči in zapiha za odletelim. Vtem se iz grma zabliška in streli odmeva od sten Velikega vrha...

Ob sončnem vzhodu zopet mladi ruševac gruli vrh macesna, se šopiri in ponaša s svojimi mladimi krivčki. Spodaj v gozdu se oglašja kukavica. Veter v stenah tiho poje svojo pesem. Starega ruševca ni več. Odslej na rastišču gospodari mladi. Le prvo jutro je še s strahom pristopical do roba sneženega polja in pazljivo oprezal za starim. Na njegov boječ »čiiie-hui« pa ni bilo odziva. Zato se je ves predal pihanju in gruljenju ter ljubezenskemu plesu. Tako je nadaljeval vsako jutro, dokler ni prišla živina na planino in so zvonci zmotili gorski mir. Umaknil se je na senčno stran planine, kjer je v varnem zavetju gorskega svišča izmenjal svojo svatovsko obleko. Toda tudi tukaj ni bil varen. Nekoč ga je na jutranji paši zalezovala lisica. Sončila se je na kamniti plošči, ko ji je jutranji veter s strmine nad njo prinesel zapeljiv ruševčev dah. Med kamenjem in grmovjem se prične plaziti proti njemu. Stara samica ve že iz izkušnje, da petelini

v tem času le težko vzleté. Čisto blizu se je že priplazila in se tesno pritisnila k tlom. Smrček ji trepeta od naslane, ko vleče vase prijeten dah. Še malo bliže mora. Vtem jo opazi krekovt, ki je dremal v vrhu drevesa in jo kriče ozmerja. »Kree, kree, kree!« Ruševac postane pozoren, steguje vrat in opreza. Lisica se še tesneje privije k tlom in se ne gane, še oči je priprla. Ruševac se počasi pomiri. Saj na nebu ni bilo niti krogarja; lešnikarji kričijo včasih brez vzroka. Krekovt pa ne da miru, zleti na najnižjo vejo in opozarja na rdečega roparja. Ruševcu postaja le sumljivo, zato se počasi umika proti gostemu jelševju. Tedaj zvitorepka skoči, čeprav ve, da je plen še nekoliko daleč. Petelin bi se rad dvignil, toda letalna peresa še niso dorasla. Le nekoliko mu uspe. Še sreča, da breg strmo pada. V smrtnem strahu frfota navzdol. Lisica v dolgih skokih za njim. Skuša ga ujeti, toda zobje zgrabijo v prazno. Tokrat je ruševac le za las ušel ostrim zobem mršave lisice. Kmalu pa mu je doraslo perje in zanj se prične brezskrben čas. Povsod je miza bogato pogrnjena. Žuželk, kolikor si jih želi, sočna zelišča in popje, poleg tega pa zore tudi še jagode, borovnice, kopine in maline. Končno zažare povsod med skalami tudi rdeči grozdiki brusnic. Postal je okrogel in rejen. Kakšno lepo jesensko jutro ga zvabi, da zapleše in zapoje kot spomladi, čeprav ne misli na kure.

Foto P. Adamič

Tu in tam se pridruži kuri s petimi že skoraj odraslimi mladiči in z njimi se pozimi preseli na sončno pobočje.

Zopet je mila zima, le proti koncu nekoliko ostrejša. Nekoč, ko sever prav divje zavija preko planine in nosi oblake snega, se pusti ruševci v ruševju zasnežiti. Globoko pod snegom so tople votline in petelin se lahko prekoplje do tal in do hrane. Mraz in vihar mu ne moreta do živga. Sonce postaja vse toplejše. Nekega dne sedi ruševci v zavetju med ruševimi vejami in dremlje na prijetni toploti. Na vejah se pričenja počasi topiti sneg. Ruševci ostane tudi preko noči na tem zavetnem prostoru. Ponoči pa je oster mraz in vse je v ledu, kar se je čez dan odtajalo. Zjutraj hoče petelin, ki je že ves trd od mraza, preskočiti na sosednjo vejo. Toda krivčki so primrznili in kakorkoli se trudi in frfota, ne more z mesta. Vedno znova se skuša odtrgati. Muči ga lakota. Dan je jasen in sončen, toda izredno mrzel. Vse popke, ki jih je lahko dosegel, je že potrgal, toda to je premalo. Počasi mineta dan in noč in nato še en dan in ena noč. Tu in tam še poskuša, da bi se iztrgal smrtnemu prijemu, toda vse zaman. Ves obnemogel čepi na veji. Krokar jadra preko ruševja. Njegovo ostro oko takoj opazi ruševca in da z njim ni nekaj v redu. »Klong, klong,« se oglasi s svojim votlim glasom in pristane na snegu tik ob jetniku. V ruševcu se še enkrat vzbudi volja do življenja in se divje poizkuša odtrgati. Polovica krivcev je prostih, toda druga polovica je še vedno trdno primrznjena. Krokar napade in udari s svojim debelim kljunom proti petelinovi glavi. Ta se umakne, da ga udarec samo oplazi. Že krokar nameri drugič, vtem pa se ruševci še enkrat vrže naprej, da se izpulijo primrznjeni krivci. Petelin je prost, a brez polovice svojih krivcev. Z zadnjimi močmi leti pred zasledujočim krokarjem v dolino.

Na pomlad poje na rastišču pet petelinov. Najmočnejši je ruševci, ki mu manjka polovica krivcev. Še en starejši petelin gruli in piha nekoliko niže, vsi drugi se oglašajo le na robu rastišča. Nekega pomladnega jutra, ko je noč prešla skoraj neopazno v dan, so ruševci peli že

navsezgodaj. Oba starejša, ki sta že večkrat merila moči, izzivalno vozita kočijo, poskakujeta in pihata, da je veselje. Tedaj pa hušknje čez rastišče senca in že se zabodejo strahoviti krempelj v pravkar še tako brezskrbnega pevca. Le za trenutek postoji kraljica noči — uharica na svojem plenu, potem ga zagradi in odnese navzdol v gozd. Drugi ruševci so v goščavi poiskali varno zavetje. Ko je sonce posijalo čez Veliki vrh, je pozabljen ves strah. Naš znanec gruli na vrhu macesna, oglašajo pa se tudi trije mladi petelini.

Naslednjega jutra je ruševci s polovičnim repom bolj previden. Na rastišče pride šele, ko je svetlo in najraje peš. Tudi na snežišču ne poje več, ampak se drži v bližini ruševja. Kljub petju in plesu vedno znova opreza in posluša. Neko jutro se mu temen ruševci grm zdi sumljiv. Saj je bil vedno tam, toda ni bil tako gost in širok. Z nezaupanjem si ga ogleduje. Ker pa se nič ne gane, se počasi pomiri in med petjem se grmu vedno bolj približuje. Ravno gruli in se priklanja, ko iz grma zagrmí. Z vratu mu odleti nekaj peres. Bliskovito se vrže v zrak in ko se odmev strela še ni polegel, že sedi na macesnu v nasprotnem bregu. Od tam opazuje, kaj se dogaja. Preko rastišča gre človek, ki pa kmalu zopet izgine v ruševju. Ruševci se kmalu pomiri, kajti veselje do življenja je izpodrinilo prirojeno pozornost. Kmalu je zopet ves v ognju, piha in gruli vrh drevesa kot za stavo. Nenadoma pa preneha, kot bi odrezal. Med grmovjem in skalami je opazil sumljiv gib. Ves ozek napeto opazuje lovca pod seboj, ki ga skuša zalezti. »Kruak,« mu je jezno zaklical in se speljal čez dolino.

Vedno previdnejši in izkušenejši je naš znanec.

* * *

Zopet je nova pomlad v Velikem vrhu in ruševci se ženi. Postal je lep in krepak petelin z dolgimi, širokimi in močno srpastimi krivci. Rdeče rože nad očmi žare kakor rubini in prsa se mu jeklenomodro svetijo. Njegovo gruljenje in pihanje je močno in gospodovalno. Toda zaman poje in vozi kočijo. Odgovora ne dobi, kajti daleč naokoli v planinah je on edini ruševci. Kajti dva je ubil urel, enega pa zalezla kuna. Kure so zaradi snega in dežja izgubile gnezda in tako je ostalo v vsem Velikem vrhu in Jevševcu le štiri ali pet kur. Trd življenjski boj se bije v planinah in skrivljeni macesni so živa priča o neusmiljenosti tega boja. Toda ruševci je tudi temu boju kos in poln življenjske radosti. S petjem prične že mnogo prej, preden so kure pripravljene za ljubezen. A na rastišču je neverjetno previden. Vedno znova prekinja petje in ostro motri nebo in okolico, ko da bi vedel, da je obstoj njegove vrste odvisen samo od njega. Ostro piha in skače v zrak, nato pa bojažljivo čaka na odgovor. Toda zaman. Nato povesi glavo,

Plen v majskem jutru

Foto S. Kovač

napihne vrat in zapelje kočijo, da se letalna peresa brusijo po snegu. Med gruljenjem ga zmoti planinski zajec, ki počasi prečka rastišče. Beli možic pa je njegov stari znanec.

Ko vziđe sonce, se prestavi v vrh starega macesna, ki stoji kot predstraža gozda. V pomladnem jutru se sveti kot kovinskomodra roža vrh drevesa. Prvi je, ki s svojo pesmijo nazdravlja pomladi. Kmalu pa se bo spodaj v gozdu oglasila kukavica in njegove rjave ženičke ga bodo poklicale na svatovanje v gosto ruševje.

Dva gamsa se počasi pripaseta pod njim; po kopninah iščeta orumenelo travo, vzpneti pa se tudi na drevo in potrgata ves dosegljivi mah in lišaj. Ruševce preneha z gruljenjem. Ko gamsa zgineta za rob, zopet začne peti, kot bi hotel nadoknaditi zamujeno. Nenadoma pa postane ves slok. Tam, od koder sta prišla gamsa, je opazil sumljiv gib. Ostro oprezuje, vendar se ne gane nič več. Verjetno je zopet gams ali planinski zajec, zato zopet začne pihati in gruliti. Za starim štorom pa se čisto počasi dviga puškina cev. Ruševce preneha gruliti in zopet zapiha. Tedaj ostro odjekne. Ko se odmev lovi v skalah, pada ruševce skozi vejevje na umazano sivi sneg. Odpel je svojo zadnjo pesem. Maloštevilne kure se bodo porazgubile, ker so brez petelina. Jevševce bo pust in tih, nič več ne bo ruševčevo pihanje in gruljenje oživljalo njegove tihe lepote. Leta bodo prešla, preden se bodo v tem lovišču zopet pojavili ruševci...

Bolezni divjadi v Sloveniji

S. Valentinčič

(Nadaljevanje)

Patologija fazana

V opisu patologije fazana bomo le-to razdelili na dve skupini, to je na patologijo fazana v prosti naravi in na ono v umetni gojitvi. To se nam zdi potrebno zategadelj, ker je umetna vzreja fazanov pri nas že močno razširjena in sicer v različnih oblikah (velike in majhne fazanerije, valjenje pod kokljo fazanjih jajc iz prekošenih gnezd, nastanitev kebčkov pod mrežami itd.) in je potrebno, da lovci o boleznih fazanov v umetni vzreji in pa o njihovih vzrokih in preprečevanju vedo kaj več kot doslej.

V desetletnem obdobju smo iz narave prejeli le 47 poginulih fazanov. Pri relativno visokem staležu fazanov pri nas (letni odstrel ca. 40 000) je to zelo majhno število. To si razlagamo tako, da je ta perjad zelo zdrava oziroma odporna. Zdi se

nam, da si tega ni moč razlagati s tem, da je pogin fazanov relativno mnogo večji, le da jih lovci ne najdejo ali pa nam jih ne pošljejo v preiskavo. Saj je zajec tudi majhen in ga je zunaj težko najti oziroma ga lahko pospravi lisica — in vendar pri približno enakem letnem odstrelu zajcev kot fazanov dobimo na pregled zajcev več kot desetkrat toliko. Glede na to se nam le zdi bolj pravilen sklep — da fazan, vsaj pri nas, v naravi ni dosti podvržen boleznim, oziroma da malo fazanov poberejo bolezni (tu je zopet treba naglasiti, da izvajamo kebčke, ki jih v prvih tednih življenja pogine največ).

Res, da smo med poginulimi fazani, najdenimi v loviščih, našli razne vrste bolezni — kužne, zajedavske, organske — vendar je bilo največ takih, ki so bile posledica različnih incidentov, to je mehaničnih poškodb in pa zastrupitev s kemičnimi sredstvi. Naslednji pregled nam to nazorno pove. Pri 47 seciranih fazanih iz različnih lovišč širom po vsej Sloveniji smo kot vzrok smrti ugotovili:

— zastrupitve s kemičnimi sredstvi	19 primerov
— mehanične poškodbe	12 primerov
— zajedavske bolezni	9 primerov
— kužne bolezni	4 primere
— glivične bolezni	1 primer
— rakaste tvorbe	1 primer
— sepsa	1 primer

Zastrupitve s kemičnimi sredstvi. V 6 primerih je kemična analiza vsebine golš in želodca odkrila arzen, v 1 primeru arzen in fosfor in v 1 fosfor. Te pogine smo ugotovili: 2 v septembru, 2 v oktobru in 4 v februarju, fazani pa so bili iz lovskih družin: Vrhnika, Brdo-Vič, Lenart, Slovenska Bistrica, Ljutomer. Skupaj s poslanim materialom so nam lovske družine sporočile še razne podatke o okoliščinah, v katerih so bili poginuli fazani najdeni. Tako so nam iz Ljutomera sporočili, da je lovec opazil, da so — razen v pregled poslanih — še druge fazanke ponoči »mrtve popadale z dreves.« Iz Lenarta smo zvedeli, da je bilo najdenih več mrtvih fazanov ob njivi, pravkar posejani s pšenico (ki je bila preparirana z arzenskimi preparati proti glivicam) in podobno tudi iz Slovenske Bistrice. Pri raztelesbi smo ugotovili:

— fazan iz Ljutomera, pri katerem je bil ugotovljen arzen in fosfor, je imel vnetje golše, žlezatega dela želodca in črev ter polnokrvnost jeter,

— fazan, ki je bil zastrupljen s fosforjem (Vrhnika) je imel akutno vnetje želodca in črev ter polnokrvna jetra,

— pri fazanih, padlih zaradi arzena, so bila v vseh 6 primerih jetra tako prizadeta, da so bila

močno krhka, in je pri nekaterih prišlo tudi do počenja jeter. Pri drugih smo zopet našli na jetrih krvavitve. Pri fazanih iz lovišča LD Lenart je bila golša tako vneta, da je bila prekrita z vnetnimi naslagami, razen tega so bila čreva polnokrvna. Razen pri teh 8 fazanih, pri katerih je kemična analiza golšje vsebine dognala arzen ali fosfor, štejemo pod to skupino tudi 5 fazanov, ki so poginili pod takimi okoliščinami, oziroma pri katerih smo našli znake, ki bi bili tudi lahko posledica zastrupitve s kemikalijami. To je 5 fazanov, pri katerih smo ugotovili vnetje jeter in prebavil, nismo pa našli zadejavcev, ki tudi povzročajo ta vnetja. Kemične analize vsebine prebavil sicer niso dale rezultatov, vendar smo poleg konstatacije »vnetje prebavil« postavili tudi sum, da so vnetja povzročile manjše količine agro-kemičnih sredstev.

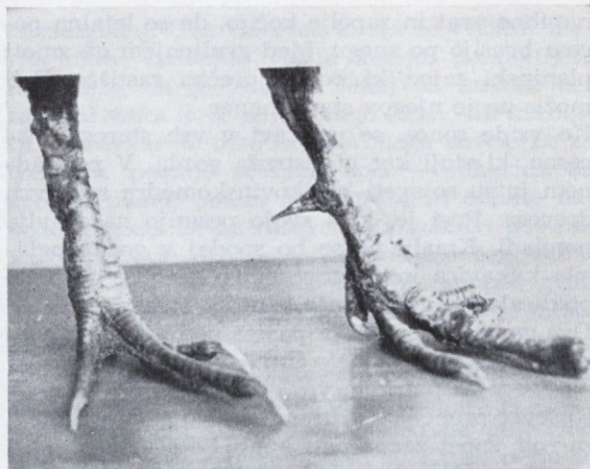
Končno nam ostane še en zanimiv primer zastrupitve. Decembra 1965 smo iz lovišča LD Cigonca prejeli 5 mrtvih fazanov. V njihovih golšah smo našli nenavadno vsebino, to je, bile so polne semen plevela, ki se imenuje tridelni mrkač (sliko tega plevela je objavil »Lovec« junija 1966, opisal ga je ing. O. Tinta). Razen tega smo pri vseh fazanih opazili lepljiv izcedek iz kljuna, jetra so bila čokoladno rjave barve in krhka. Kakih drugih bolezenskih znakov ni bilo opaziti. Zanimali smo se glede te rastline in zvedeli, da vsebuje strupene substance.

To je bil doslej edini primer te vrste zastrupitve, ki smo ga pri nas dognali. Postavili smo vprašanje, zakaj je do nje prišlo. Iz dopisa lovske družine smo zvedeli, da so do nedavna imeli fazani na voljo koruzo na krmiščih, potem pa te ni bilo več. Verjetno so zaradi tega fazani segli po tej neprimerni hrani.

Iz naših dognanj sledi, da pride pri doslej obravnavani divjadi pri fazanih najpogosteje do zastrupitev z agrokemičnimi sredstvi in sicer z žitom, ki ga kmetovalci pred setvijo naprašijo s strupenimi preparati. To pa je najpogostejše jese. Lovske organizacije naj torej na to pazijo.

Mehanične poškodbe. Ni nam znano, kako pride do mehaničnih poškodb, ki imajo dostikrat smrtno posledice. Predpostavljamo pač, da jih fazani praviloma dobé v letu, ko se zaléte v kak predmet (drevesne veje, žica ipd.), saj je njihov let zelo hiter, telo pa težko. To sodimo tudi po tem, da največkrat pride do počenja jeter (v naših primerih smo to ugotovili sedemkrat), ki so najbolj krhek organ v telesu, temu pa sledi izkrvavitve v telesno votlino. V enem primeru smo ugotovili počenje glavne srčne žile, čemur je tudi sledila izkrvavitve, v 4 primerih pa so bili razni zlomi (nog, hrbtenice) in telesne poškodbe.

Zajedavske bolezni pri fazanih iz narave smo ugotovili enake kot vladajo v umetni vzreji, le da se v naravi redko pojavljajo. Te bolezni bomo podrobneje opisali v poglavju o umetni vzreji fazanov, tu pa jih bomo le omenili.

Sl. 26 — Garjave fazanove noge

Kokcidijska, ki jo povzročajo praživali z imenom kokcidije, smo našli pri 6 fazanih (mladih in odraslih) v poletnih mesecih (od maja do septembra) in to v različnih loviščih (Jamnica pri Prevaljah, Nova Gorica, Velesovo, Brezovica). V dveh primerih smo ugotovili **heterakidozo** (Ormož, Nova Gorica), ki jo povzročajo kak cm dolgi paraziti debelega črevesa z imenom heterakis. V po enem primeru smo našli **kapilariozo** (povzročajo jo kak cm dolgi črvi) tankega črevesa in pa **singamozo**, ki jo povzročajo nekaj cm dolgi rdeči črvi (*syngamus trachea*), ki žive v dušniku. Končno smo enkrat ugotovili tudi **garjenog**, ki jih pri perutnini povzročajo zunanji zajedavci vrste *Cnemidocoptes mutans*. Ugotovili smo jo pri okrog 5 let starem fazanu (Sl. 26) iz lovišča Koper, ki je bil zelo oslabel, saj je tehtal le pol kg.

Po našem mnenju torej zajedavske bolezni v naravni gojitvi pri fazanih v naših krajih niso kak poseben problem.

Kužne bolezni tudi niso problem. Pri tem pa vendar velja naglasiti, da se pri tej perjadi lahko pojavijo iste kužne bolezni kot pri domači perutnini (kokošja kuga, kolera, difterija idr.) in velja to imeti pred očmi, zlasti kadar te bolezni vladajo med perutnino. Tedaj je treba fazane, ki prihajajo v stik s perutnino, odstreliti, ker sicer bolezen lahko raznesejo.

Samo v enem primeru smo ugotovili pri fazanu iz Nove Gorice eno teh bolezni, to je **difterijo**. V kljunu smo našli gnojne obloge, na glavi pa hrastam podobne tvorbe. Te so mu prekrile oči in je bil fazan praktično slep. Lovci so razen v pregled poslanega našli še enega fazana s takimi spremembami. Bilo je to v aprilu (Sl. 27).

Leta 1963 pozimi (novembra in decembra) smo pri treh fazanih iz Štajerske (Žalec, Celje, Središče ob Dravi) ugotovili bolezen, ki smo jo diagnosticirali **virusna pljučnica**. Živali so bile v dobri kondiciji. Pri vseh smo našli pljuča

Sl. 27 — Difterija pri fazanu, v kljunu in na glavi se vidijo naslage

otekla in temno vijoličaste rdeče barve. Vranica je bila povečana in na njej smo opazili krvavitve. Bakteriološka analiza je bila negativna (virusa namreč ni mogoče ugotoviti po običajnih bakterioloških metodah).

Tudi ti primeri vzbujajo sum, da bi lahko šlo za kako bolezen, ki je skupna tudi domači perutnini (leukoza, kolera), vendar nam tega ni bilo mogoče dognati in je vprašanje ostalo odprto. **Mikozo**, glivično bolezen, smo našli v enem primeru. Na vratu je fazanu zrastel roženi izrastek in mikroskopski pregled je potrdil, da gre za micelij, ki ga stvorijo glivice. Primer je edinstven in je interesanten samo s tega vidika.

V trebušni votlini smo pri enem fazanu našli rakaste novotvorbe, katerih mikroskopska preiskava je pokazala, da gre za **adenokarcinom**. Pri eni fazanki smo kot vzrok smrti ugotovili **sepsa** (zastрупitev krvi), ki je nastala kot posledica izpada kloake.

Zdravstvena problematika pri umetni gojitvi fazanov

V tem poglavju bomo opisali patologije 127 odraslih fazanov in večjih kebčkov, ki so nam jih poslali na pregled. Poleg teh smo pregledali še na tisoče nekaj dni starih kebčkov in prav take količine neizvaljenih fazanjih jajc — kar vse je posledica pomanjkljive tehnologije umetne vzreje, zato tega ne bomo podrobneje obravnavali. Material smo prejeli na pregled iz raznih oblik umetne gojitve, to je iz velikih in majhnih fazanerij, ko so se fazanja jajca iz prekošenih gnezd valila pod kokljami. Prejemali smo tudi odrasle kebčke, ki so jih lovske organizacije nabavile iz fazanerij in jih občasno še imele v raznih ograjah oziroma pod mrežami.

Pri umetni gojitvi fazanov najdemo v glavnem iste bolezni, kot smo jih prej opisali, vendar v večjem številu. Seveda zastрупitev z agrokemičnimi sredstvi iz razumljivih razlogov ni, zato pa

najdemo nekatere bolezni, ki pa jih v naravi ni (npr. kanibalizem). Skoraj dve tretjini patologije pri umetni gojitvi predstavljajo zajedavske bolezni kokcidioza in singamozozna ter vnetje prebavil, ena tretjina pa druge bolezni.

Kokcidiozo povzročajo praživali, vidne le pod mikroskopom, vrste *Eimeria tenella* in še nekatere druge vrste, ki jih vseh še nismo determinirali. Parazitirajo v črevesju, kjer se razmnožujejo in prihajajo z iztrebki na dan. V črevesju povzročajo hudo vnetje, pri tem uničujejo črevesno sluznico, ki ni več sposobna opravljati svoje funkcije. Obenem tu kokcidiji tudi razpadajo, pri čemer tvorijo za nosilca škodljiv produkt. Vse to kebčka močno oslabi in po kolikani večji invaziji pogine. Preden pogine — in pogin je nagel, v nekaj dneh — je kebček klavrn, perutke mu onemoglo vise, pojavi se driska. Kljub temu kebček še je in pije. Na kadavru se včasih opazijo belkaste naslage okrog zadnjega črevesa, čreva kažejo močno vnetje, slepa črevesa pa so včasih nabita belkaste vsebine; to so oociste kokcidijev. Natančno diagnozo ustrezno pripravljene črevesne vsebine omogoči mikroskop. Že pri prikazu patologije fazanov iz narave smo videli, da imajo tudi le-ti kokcidije in potemtakem izločajo oociste kokcidijev. Vendar, fazani so v naravi redki in le malokdaj pride do bolezni. Nasprotno pa so kebčki v umetni vzreji na gosto skupaj. Njihovi iztrebki — in z njimi kokcidiji — onesnažijo krmilnike in tudi drug prostor vzrejnih gajb. In tu jih kebčki s hrano jemljejo vase. Ker da vsaka oocista veliko število potomcev, je okužba kmalu močna in kebčki zbolijo, pogosto 14 dni stari. Razumljivo je torej, da je v vzrejnih gajbah potrebna čim večja čistoča.

Če pa le pride med kebčki do kokcidioze, jo lahko zdravimo in sicer tako, da jim dajemo v vodo zdravila, ki uničujejo kokcidije. Taka sredstva so na primer sulfaquinoksalin, sulfamezatin ali sulfadimidin. Navodila za uporabo teh so vedno napisana na napotilih, ki jih dobimo ob nakupu zdravil (npr. pri Vetprometu, Slomškova ulica v Ljubljani).

Singamozo povzročajo črvi, ki so rdeče barve (zato se tudi imenujejo »rdeči črvi«) in žive v dušniku. Samice izločajo jajčeca, ki jih fazan izkašlja, požre in pridejo z iztrebki na dan. Kebček jih požre, in v njem se razvijejo ličinke rdečega črva, ki potujejo v dušnik — in tako je razvoj parazita končan. Jajčeca rdečega črva (slika je objavljena v »Lovcu« 2/1966) pa lahko počakajo v tleh tudi dalj časa, posebno kadar jih požre deževnik ali kaka žuželka. Če fazan požre deževnika, se seveda prav tako okuži. V dušniku živeči rdeči črv ovira dihanje in zlasti pri kebčkih, ki imajo ozek dušnik, hitro nastopijo motnje pri dihanju. Opažamo, da zevajo in kihajo, ker jih duši. Ne jemljejo hrane, postanejo klavrn in kmalu poginejo.

Tudi pri tej bolezni je najvažneje, preprečiti jo. To storimo tako, da ne gojimo kebkov na terenu, kjer je bila že singamoza, da se izogibljemo senčnih in vlažnih območij, kjer je dosti deževnikov, da ne dopuščamo, da bi tam, kjer gojimo kebkke, imela pristop odrasla perjad ali domača perutnina (ki tudi zboli za singamozo). Razen tega je treba posode, iz katerih kebkki jedo, redno čistiti. Če pa pride med kebkki do singamoze — navadno zbolijo že nekoliko starejši — jih je možno tudi zdraviti. Do nedavnega so v ta namen skoraj izključno uporabljali Barium antimonyl tartarat, ki ga poznamo pod skrajšanim imenom B A T. To je prah, ki uničuje rdečega črva. Zdravljenje je seveda možno le, če gre za majhno število kebkkov. Kebčke damo v primerno kartonsko ali leseno škatlo, ki ima ob straneh in zgoraj več manjših lukenj. V škatlo stresemo tudi prašek BAT. Potem škatlo večkrat potresemo, kebkki zgube ravnotežje, plahutajo s perutničkami, BAT se v prahu dviga v zrak in kebkki ga vdihavajo. Prašenje po potrebi čez čas ponovimo. Pri prašenju dostikrat kak močno bolan kebkek pogine.

V novejšem času je inozemska kemična industrija izdelala nov preparat, ki se imenuje thibendazol (v prometu ima skrajšano ime thibenzol). To sredstvo dajemo v hrani. V črevesju se resorbira in potuje po krvi v razne organe, kjer v zadostnih količinah ubija razne zajedavske črve, med njimi tudi rdečega črva v dušniku. V večjih fazanerijah ga je najbolje, ob nevarnosti ali pa ob prvi pojavi singamoze, v mešalnikih (0,4 %) zmešati s hrano (briketirano) in to hrano potem en teden krmiti fazančkom.

Med drugimi zajedavskimi boleznimi, ki pa jih še zdaleč nismo tako pogosto ugotovili kot zgoraj opisani dve, so bile: **heterakidoza, kapilarioza, trakuljavost in garjavost nog.**

Heterakidozo povzročajo okrog 1 cm dolgi črvi z imenom *Heterakis gallinae* (najdemo ga tudi pri domači kokoši). Živi v slepih črevesih. Tu draži sluznico, nastane lažje ali hujše vnetje in sluznica odebeli. Če je invazija močna, žival zelo shujša, do poginov pa redko pride. Iz neke naše majhne fazanerije smo prejeli poginulega fazana, ki je imel obe slepi črevesi nabito polni heterakisov, črevesno sluznico pa močno vneto. Fazan je tehtal le 600 g. Kapilariozo povzročajo prav tako 1 cm dolgi zajedavski črvi (*Capillaria* sp.), ki žive v golši ali pa v tankem črevesu. Črevesne kapilarije žive zavrtane v črevesno sluznico in zmanjšujejo prebavo. Pri vrstah kapilarij, ki žive v golši, je razvoj neposreden (jajčeca pridejo z blatom na prosto in tu jih potem pobere drug fazan), pri črevesnih kapilarijah pa je za razvoj jajčec potreben vmesni gostitelj in sicer deževnik. Mi smo v naših fazanerijah našli obe vrsti kapilarij, večkrat črevesne.

Kar zadeva preprečevanje heterakidoze in kapilarioze, velja naglasiti, da je treba domačim

kokošim preprečevati stik s fazani, krmilnike in napajalnike pa redno čistiti. Thibenzol ubija tudi kapilarije, medtem ko je proti heterakisom uspešen antihelmintik fenotiazin. Le malokrat smo pri fazanih našli trakuljavost, trakulje so bile vrste *Hymenolepis cantaniana*.

Garjave noge (Sl. 26) smo prav tako našli le nekajkrat. Ta bolezen se zdravi tako, da kraste odtrgamo, potem pa krak namažemo s kreolinom. To se nekajkrat ponovi.

Motnje v prehrani so v fazanerijah tudi zelo velik problem. Semkaj štejemo zlasti naslednje organske bolezni, ki smo jih opazili: **vnetje želodca in črev, otežkočeno nesenje jajc in kanibalizem.** Umetna hrana, ki jo fazani dobivajo v fazanerijah, ni enaka prirodni. Če pa je še pokvarjena — in to se kaj rado zgodi — povzroča težka obolenja in številne izgube. V naših primerih so bila vnetja prebavil glavni vzrok poginov. Hrana se lahko pokvari še v tovarni, preden je zmešana v brikete. Potem se lahko pokvari, če predolgo stoji v skladiščih, zlasti če so vlažna. Dalje se lahko pokvari, če stoji dalj časa na soncu in vlagi, to je, če ne počistimo iz krmilnic več dni staro hrano, ki je bila na vlagi in soncu. Če fazani tako hrano jedo, pogostokrat zbole in poginejo. Največkrat shujšajo, v prebavilih se opaza močno kataralno vnetje, jetra so prhka, degenerirana. Gre pravzaprav za zdrs ruptev s produkti, ki so nastali ob razpadanju hrane. Taka obolenja ni mogoče zdraviti, zato pa jih je lažje preprečevati. Hrana mora biti sestavljena po ustreznih receptih, iz nepokvarjenih sestavin. Hraniti jo je treba v suhih skladiščih in ne predolgo, da se sama od sebe ne pokvari. Ostanke krme je treba iz krmilnic odstraniti, zlasti če so bili izpostavljeni soncu in vlagi.

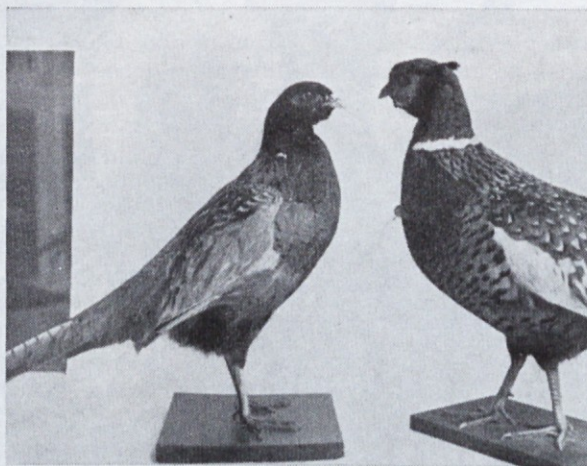
Hrana povzroča obolenja in izgube tudi, če ni ustrezna. Tako se dostikrat zgodi, da krmijo v fazanerijah zadnje mesece pred nesenjem jajc — včasih še potem — hrano, ki ima dosti škroba in ki redi (zlasti je to koruza). Fazanke postanejo zamaščene (pregledali smo fazanke, težke 1,5 kg; v njih pa 1/4 kg masti) in ker mast z vseh strani pritiska na jajcevod, ne more jajce skozenj. Tu se zagodzi, potem pride naslednje jajce, in tako čez nekaj dni kako jajce počí in se razlije. To pa daje odlične pogoje raznim gnojnim bakterij m. Sledi vnetje jajcevoda in sepsa (zastrupitev krvi) ter pogin.

Hrana za fazanke nesnice mora vsebovati 20 % prebavljivih beljakovin, za kebkke pa najmanj 24 %. Če tega ni, pride do raznih motenj v razvoju, pogostokrat pa tudi do tega, da začno fazani drug drugega kljuvati, pride torej do kanibalizma. Ta pojav smo opazovali pogostokrat v fazanerijah in sicer pri kebkkih in odraslih fazanih. Pri kebkkih se medsebojno kljuvanje pojavi kaj kmalu, ob prvem tednu življenja, vendar tedaj ni nevarno, saj živalce nimajo še

v kljunu moči. Mnogo nevarnejši in vzrok številnih izgub je kanibalizem pri okrog 6 tednov starih kebkkih. Najraje se kljuvajo v stok (zadnjično odprtino); brž ko je fazanček načet, mu že vlečejo čreva iz živega telesa. To se zgodi tako naglo, da človek še posredovati ne utegne. Kanibalizem smo pogostokrat opazali tudi pri fazankah nesnicah. Kljuvajo se navadno na hrbtu ali nad trtico. Razlagamo si tako, da fazan povzroči fazankam pri kopčanju rane po hrbtu z ostrogami, priteče kri in že je tu mesto, kjer jo druge fazanke prično kljuvati in ji s kljuni izdolbejo globoke rane.

Poleg pomanjkanja beljakovinske hrane so vzroki kanibalizma še drugi. Predvsem je nenaravna gostota populacije. Če se med kebkki pojavi kanibalizem, ga je moč preprečiti na ta način, da jih spustimo na prosto ali pa vsaj v večji izpust, kjer je gosta vegetacija. Kanibalizem trenutno preneha. Včasih dosežemo isto, če jim pričnemo dajati beljakovinsko hrano (briketi z ustrežajočimi odstotki živalskih beljakovin, meso, mravljinčja »jajčeca« ipd.); to se doseže v primerih, ko je vzrok kanibalizma pomanjkanje beljakovin v hrani. Kanibalizem je moč odpraviti tudi s prisiljevalnimi sredstvi, ki preprečujejo, da fazan ne more kljuvati; fazanom (odraslim) lahko natakemo (v nosnice) kovinska »očala«, tako da ne vidijo neposredno predse (tudi kljuvanje in pitje jajc se s tem preprečuje), v nosnice jim tudi lahko zatakemo obročke iz trde kovine, in to tako, da pride obod obročka med zgornjo in spodnjo polovico kljuna, pri kebkkih pa se prakticira tudi ščipanje sprednjega dela zgornje polovice kljuna; s posebnim aparatom se odščipne nekaj milimetrov kljuna. Ti zadnji dve metodi tako rekoč razorožita fazane, da s svojim močnim kljunom ne morejo več trgati in vleči mesa z drugih fazanov, hrano pa vendar še lahko jemljejo.

Tudi v fazanerijah povzročajo **mehanične poškodbe** precej izgub med fazani. Tu ne mislimo zgolj na razne žive škodljivce (kragulje, skobce, dihurje, podlasice ipd.), ampak predvsem na poškodbe, ki nastanejo pri zaletavanju v voljerah. Pogostokrat se zgodi, da se odrasli fazani ali kebkki iz znanega ali neznanega vzroka splašijo in se množično in brezglavo prično zaletavati v strop z namenom, da bi zbežali. Posledice so razni zlomi kosti, počenje organov (predvsem jeter), poškodbe mišičevja in zlasti možganov. V 16% vseh poginov smo ugotovili kot vzrok prav mehanične poškodbe. Posebne omembe je vreden primer v neki lovski družini na Gorenjskem, ki je iz fazanerije kupljene fazane še nekaj časa imela v gozdu pod krmišči, kjer so dobivali še naprej umetno hrano. Ko je nastopilo nekaj viharov, so lovci nenadoma opazili mnogo poginulih fazanov, ki so tedaj tehtali že okrog pol kg. Poslali so nam jih 6 na pregled. Pri vseh smo ugotovili poškodbe na

Sl. 28 — *Levo fazanski interseks — postava, glava in noge fazanke, barva fazanova — desno normalni fazan*

telesu, počenje jeter, izlive krvi v telesno votlino, otekla in krvava pljuča, kri v dihalih. Evidentno je bilo, da je fazančke nekaj preplašilo in so se začeli brezglavo in močno zaletavati v drevje in veje.

V tej zvezi dajemo gojiteljem fazanov nasvet, da se je v izogib mehaničnim poškodbam v fazanerijah treba izogibati vsega, kar fazane plaši. Varovati jih je pred napadom roparic, ne dovoljevati razne nenavadne glasne šume in poke ter prepovedovati tujim ljudem pristop v gojišče. Krovi vzrejnih gajb pa naj bodo iz mehke mreže in najbolje jih je še s čim prekriti, da fazani ne vidijo nad seboj neba.

Kužne bolezni smo v naših fazanerijah doslej le malokrat ugotovili.

Leta 1962 smo pri dveh fazanih iz različnih fazanerij ugotovili **virusno pljučnico**, kot smo jo v začetku opisali (temno vijoličasto rdeča pljuča, povečana vranica, na njej krvavitve). Leta 1963 pa smo prejeli iz neke fazanerije prav tako dva fazana (skupaj jih je poginilo 9), pri katerih smo opazili predvsem te-le znake: pljuča otekla in temnomodre rdeče barve, jetra otekla, temne barve in posuta s krvavitvami, vranica povečana, v osrčniku in v telesni votlini nekoliko cm³ serozne tekočine. Postavili smo sum **kokošje kolere**, vendar bakteriološko nismo mogli dokazati paste-rele aviseptike, ki je za to bolezen značilna. Končno smo v fazanerijah ugotovili še **naslednje bolezni**:

- pri eni fazanki odstop mrežnice v očesu (ablatio retinae), fazanka je oslepela;
- prav tako v enem primeru glivično vnetje prsnega mišičevja, (fazanka je poleg tega imela v sebi 3 vrste zajedavcev, vnetje jajcevoda in v njem zaostala jajca, bila je močno shirana); glivice so pripadale vrsti *Aspergillus fumigatus*;
- v enem primeru fibrinozno vnetje ledvic (nephritis fibrinosa);

Portret

Foto M. Mikec

— v enem primeru rakaste tvorbe, ki so nastale iz krvožilnega sistema (Haemangioma);

— v enem primeru degenerativni pojav interseksa; žival je bila po barvi podobna petelinu, po postavi pa kuri in tudi ni imela ostrog (Sl. 28). Poleg tega pojava smo opažali tudi bele ali delno bele fazane — albinizem-beličnost — kar je tudi degeneracijski pojav in govori za to, da je potrebna pogostejša zamenjava plemenskih živali, ali kot temu pravimo — »osvežitev krvi«.

(Nadaljevanje)

Lovski blagor!

Branko Goljot

Precej sem že lovil, slišal pesem goničev, zalezoval srnjake, lovil po polju in ob vodah, a kar sem občutil, zaskakujoč petelina, se ne da z ničemer primerjati.

Ne vem, kaj me vleče vsako pomlad v gore. Ali veselje nad prihajajočo pomladjo, ali pesem in ljubavna igra starega pretepača, ali želja po drago in težko pridobljeni trofeji? Morda vse troje nerazdružljivo povezano. Če ne bi bilo

pomladi, če ne bi bilo velike pesmi črnega pevca, potem... potem bi bil to navaden lov z vsakdanjim strelom, kakor na zajca, jerebico ali goloba. Ne vem, če bi potem vsako pomlad čutil neznansko silo, ki me vleče v goro.

28. april 1966. Četrto leto že lezem za petelinom. Sedemnajstič sem letos že tu, šestnajstkrat sem se že vrnil brez trofeje. Ali bo tudi danes tako? Ne, danes vem in čutim, da bo zame velik dan, da bom streljal. Slutim to. Ni mi žal prečutih noči, poti in zmrzovanja. Ne, še daleč ne. Žal bi mi bilo, če bi zamudil ta jutro, namenjena petelinu. Videl sem ga, ko se je spreletaval z veje na vejo, drugega, ko je sedel na drevesu, pod katerim sem ga čakal, tretjega na tleh. Ne bi bilo lovsko, tako poceni priti do trofeje. To ne bi bil trenutek, ki ga čakam, ne zanos, ki me je privedel sem gor in ne pravo plačilo za trud. Hočem, da bi bil strel, ki prekine pesem, strel, po katerem bom občutil kesanje in ponos.

Nekaj me je vrglo iz sna. Morda že navada, da se zadnje dni prebujam ob istem času, morda napetost. Čez pol ure sem že v Besnici pri Bidovcu. Ujel sem ga že na pragu, ko se je odpravljal »v gmajno«, kot on pravi, kadar gre na lov. »Sem mislil, da si zaspal, pa se je oglasila Reta in sem vedel, da si ti. Drug nobeden ne šari po vasi, kot le mi jagri,« me sprejme in ponudi malo »ta prave«. Kmalu kreneva. On, star

petelinar, visok in tršat z okovanko v roki, z mehkim, a sigurnim korakom naprej, jaz za njim.

Dobro veva, kam greva. Dvakrat sva ga tam že ta teden videla. Enkrat sva bila prezgodna, pa sva ga spodila z gredi, drugič pa prekasna, saj je bil že na tleh med grahastimi sužnjami, ki jih vse leto niti pogledati ni hotel in ki so ga leto dni čakale.

Daleč imava do rastišča. Dobro znana steza naju pelje proti Mohorju, sprva mimo vasi, potem po ravnem ob žuboreči Besnici in nato v strm, prokletu strm breg. Droban kolobar svetilke nama kaže stezo. Preproga suhih iglic in mehek mah dušita najine korake. Pod vrhom sedeva in poplakneva grlo — seveda proti prehladu. Nad nama se boči jasno pomladno nebo. V daljavi zauka sova. Nočni Kranj se v daljavi motno svetli. Sama sva v tej tihi črni noči. Sama? Ne, tu nekje blizu, nekaj streljajev proč, se je morda prav tedaj prebudil še tretji, se pretegnil na veji, dvakrat, trikrat zaklepal in se iztrebil. Navzgor po grapi je potegnil hladan veter, da naju je streslo. »Kar pojdiva naprej, ne bova nič zgodnja,« reče Bidovec, pa sva šla. Kot duhova se pomikava od debla do debla. Na vsakih nekaj deset metrov obstaneva in poslušava. Takrat se Bidovec, nagnjen naprej, z votlo dlanjo ob ušesu, spremeni v eno samo pozorno napetost. Na robu manjše kotlinice spet obstaneva. Tedaj zaslišiva klepanje, sprva nejasno in tiho, potem vedno glasneje in razločnejše. Bidovec me prime za ramo, potegne k sebi in zašepeče: »Zdaj se pa znajdi!« Previdno, stopajoč po prstih, oznojen zaradi brega, malo pa že od lovske mrzlice, lezem naprej. Kar dobro mi gre, le počasi. Končno me loči od petelina le kotla polna suhega listja. V skokih se mu približujem, izkoristim vsako kritje, vsako brušenje. Končno sem pod njim. Poje na že ozeleneli bukvi. Razločno vidim konec veje, na kateri poje in se sunkovito stresa, a njega samega mi skriva pravkar ozelenelo bukovo listje. Naenkrat, sredi skoka, me preseneti. Oprt na levo nogo obstanem. Pet, deset minut nič, noga mi kleca in se šibi, znojne kaplje mi polze z obraza in padajo na suho listje. Končno se me usmili in zakleplje. Kaj naj storim? Pod njim sem, slišim ga, a videti ga ne morem. Položaj reši kar sam, oziroma kokoš, ki se glasno kakač pripelje izza grebena. Petelin utihne in se spreleti. Spreleti se in sede prav nad stezo, po kateri sva prišla. V tistem hipu, ko je sedel na drugo drevo, je že zapel, drhteče in pravilno. Brž zlezem iz kotle in zaskakujem. Dva, tri brušenja, dva, trije dolgi skoki in spet sem pod njim. Poje na suhi hrastovi veji, štrleči proti vzhodu. Poslednji skok, puška pri licu in prst se skrči... Otrdel, prevzet gledam suho, nihajočo vejo — prazno. Izpod hrasta sfrfota preplašena kokoš, zbeži, da že naslednje jutro najde novega

ženina, novega gospodarja. Petelin mrtev butne ob tla, se odbije in kot žoga se skotali v jarek. Kot obseden se zapodim za njim, butam ob debla, drsim po spolzkem listju in ga končno ujamem. Primem ga, dvignem in — zavriskam. Da, hotel sem, a mi iz grla pride le čuden, sopeč glas, kaj malo podoben vrisku.

S tresočo roko odlomim borovo vejico in jo spoštljivo vtaknem petelinu v kljun, da se po starem lovskem običaju oddolžim čarobnemu pevcu.

Za menoj pridrsa Bidovec, ves nasmejan. Tudi on odlomi zeleno vejico in mi jo z levico poda na svojem klobuku. Svečan trenutek. S puško na levi rami, po lovsko, jo sprejemem kot veliko, nepozabno priznanje. Stari lovec mi krepko stisne desnico, iz oprtnika potegne zelenko in mi nazdravi: »Lovski blagor!«

Foto ing. J. Černač

»Črni vitez«

T. I.

V tihih globačah Črnega vrha je ležala še globoka snežna odeja. Teloh se je zaman trudil, da bi pomolil svojo nežno glavico na spomladansko sonce. Lovci koroškega kota so se poželjivo ozirali v nemo Goro, kdaj se prebudi v svoji lepoti. In gora je bučala svojo stoletno pesem južnih vetrov. Kar čez noč je spremenila svojo zimsko lepoto v idilo, ki je ni moč opisati. Ožarjena od jutranjih žarkov je blestela in vabila v svoje naročje.

Črni vitez, ki že peto pomlad kraljuje na snežišču nad Staro rido, je nemirno stegoval svoj kovinsko blesteči vrat in nekam tesno mu je bilo v prsih. V kratkem preletu je obkrožil svoje kraljestvo, da mu je pobilnilo perje v prvih žarkih jutranjega sonca. Nemirna kri je zakipela v hrepeneči ljubezni in čez snežišče se je razlegla in se odbijala v Šmohorici petelinova pesem.

Tonač, ki mu Gora še v sanjah ne da miru, je grbančil čelo in nekaj skrivaj tuhtal. Pa kot naročeno jo primahata dolgi Marč in Dominik in jo uganejo, da še nikdar tako. »Domača kura naj da življenje za krivorepega pretepača, ki domuje nad Staro rido,« je bil sklep vražje trojice. Srečnež, ki bo potešil svojo strast za ruševcem, naj bo pač oni, ki mu Diana to pot obrne hrbet.

Tonejko je jezikava trojka kaj hitro nagovorila, da posodi lepo črno putko. »Pa naj bo, saj že dve leti ne nese,« je dejala že priletna ženica in si skrivaj utrnila solzo ob spominu na že davno preminulega moža lovca, ki je tudi marsikatero lovsko uganil.

Potem je zvito pomižiknila in pridjala: »Pri hiši smo jo imeli le zaradi okrasa.« Saj je bila vitka in črna kot pravi ruševca. Škoda, da bi storila enako neslavno smrt kot njene vrstnice.

Pod spretnimi Tonačevimi prsti se je putka spremenila v pravega pristnega ruševca. Krivci široki in dolgi — roža rdeča ko rubin. Naporen je bil le trening te premetene putke. Trenirala sta jo izmenoma Tonač in Marč. Zvečer v mraku je morala prebiti ubožica na veji stare tepke. Menjaje sta jo vadila ves dolgi teden, tako da je na veji obsedela mirno in brez kokodakanja.

Prišel je težko pričakovani dan, v katerem bo kura odigrala glavno vlogo in če treba tudi položila glavo na oltar lovske strasti.

Hrupno so se odpravljali lovci na Goro. Vsak je na skrivaj v najbolj skritem kotičku srca želel, da bi ga, tega tako imenitnega ruševca. Kot senca jih je

spremljal Dominik, ki mu je včasih čez obraz hušnil zvit smeh, vendar srečni lovci tega niso opazili. Dominik, čeprav trezen mož, je dajal za vino kot še nikoli. Dom na Gori je sprejel pod svoje okrilje že kar korajžne. »Da šega dol ne pride,« je vpil Purk, »ga bomo še en šefan!« Ob rujni kapljici so zbijali šale in razdirali razne resnične in neresnične. Najbolj glasen je bil Ben. Njega je vzel Dominik na piko in si dejal: »Ti ga boš, pa amen.«

Ura še ni odbila polnoč, ko sta jo Tonač in Marč potuhnjeno mahnila proti Gori. Drugo uro si že grizeta kolena v strmino, pot jima curkoma lije s čela, kajti steza je dolga in naporna — kura pa mirno ždi v cekarju, saj kaj takega še nikoli ni doživela. Mrak se še ni umaknil z vrhov Pece in Raduhe, le tu in tam je zaskovikala sova, ko sta vsa zadihana sedla pod kriv macesen — v kraljestvu črnega viteza.

Tonač je nervozno pokašljajal in dregnil Marča: »Dajva dajva, da ne bo prepozno!« Slednji se je spravil v zaklon pa dajal navodila, katera veja starega macesna, ki životari in kljubuje viharjem že stoletje, naj bo zadnja gred uboge putke.

Čeprav je trening trajal ves dolgi teden, je kura le kura, zato jo previdni Marč priveže za nogo na tanko nit, ki naj jo varuje grešnih misli na pobeg. Končno je vse, kot mora biti. Kura mirno sedi na veji, rep ji od časa do časa mogočno dvigne veter, ki brije izza Šmohorice. Prizor je veličasten. Tonač in Marč si zadovoljno maneta roke in se tiho splazita za greben pod skalo in obsedita. Snežišče spet zagrne jutranja tišina, le veter tu in tam močneje zaveje. Minute so dolge kot ure. Marč šklepetaje z zobmi — kajti mrz in veter ne prizanašata — zašepeče: »Če mrhe pijane zaspijo, bo ves trud zaman.«

»Zanesi se na Dominika, on na naju ne bo pozabil.« Končno — končno zaškripljejo majava vrata lovske koče — znak, da se bliža veliki trenutek ali — polomija. Tonač odreže tenko nit, kura je prosta. In tiho moli Marč: »Oh, ljuba putka, bodi pametna, molči, molči, saj ne bo hudega!«

Rahel šepet, prestopicanje dá vedeti, da je nekdo v koč. Nervozna je na višku. »Diana, pomagaj nama še čez to zapreko!«

Ko rahel svit pobeli obronke Gore, od nekod prijadra sova. Naravnost na kuro leti: »Hudiča, kaj bo pa zdaj.« Pa se znajde Tonač in mahaje s klubom prežene vsiljivca. Pridna putka je kljub prestanemu trahu otala nema.

Prelet sence in glej črno piko na veji macesna! V zaklonu je nervoza. Dominik dregne Bena: »Ga vidiš?« Veter v sunkih piha izza grebena, kjer se skrivata Tonač in Marč in ponosno dviga ruševcu prekrasne krivce. Takrat Tonač boječe zapiha. Igra se ponavlja. Tonač piha in gruli vedno bolj izzivalno. Oster pok preseka tišino in putka omahne z gredi...

Urno jo brišeta nepridiprava v zavetje lovske koče, kajti varno je le varno.

Gora pa buči od vriskov in veselega vzklikanja: »Ga že imam, ga že imam!« Objemanja ni konca ne kraja, dokler Dominik ne opazi tanke niti na nogi uboge putke.

Opomba: Dogodilo se je 1. 5. 1964 na pobočjih Plešivca, Lovska družina Kotlje — Prežihovo.

Brez komentarja

Italijanska lovska revija »Diana«, ki izhaja v Firencah, v letošnji 3. številki predstavlja Gina Cavallini-ja, prvega lovca Italije. Ta naslov si je pridobil na tekmovalnih lovih, ko je z določenim številom strellov zbil največ leteče divjadi.

Povzemamo odlomek iz objavljenega članka o prvem lovcu Italije, oziroma del intervjuja med Ginom Cavallinijem in sodelavcem »Diane« G. Mazzonijem:

Njegova zgodba, povezana z dubletami, goniči, zajci, fazani, kljunači, grlicami, drozgi, škrijanci in predvsem drobnimi ptički, se je začela pred 46 leti na Fonte del Lippo, na gričku za oljčnim gajem Giogoli, blizu njegovega rojstnega mesta. Kot osemletni deček je Gino Cavallini prijel za očetovo puško in pomeril; od takrat je vsak ptiček, na veji ali skrit v grmovju, postal žrtev mladega lovca. Nič koliko dogodivščin bi nam lahko pripovedoval od tega oktobrskega jutra pred 46 leti do današnjega vzpona, ko je postal prvi lovec Italije.

»Je kak dan, ki vam je ostal v spominu, izven vaših lovskih dogodivščin?«

»Da, in sicer še ne dolgo tega. Bilo je minulega 4. novembra. Ne toliko zaradi poplave (v Firencah), ampak zato, ker sem se prav tisti dan s prijateljskoma vrnil z lova z lepim številom — 1842 kosi divjadi. Vse smo shranili pri nekem našem prijatelju iz Porta Romana, zato da bi jih lahko zastopar porazdelili. Mislim, da je bil to eden izmed prvih prispevkov za pomoč poplavljenecem.«

»Ste se kdaj srečali s kakim nevarnim tekmečem?«

»Govorijo, da se lovci, ki uplenijo polovico toliko divjadi kakor jaz, že uvrščajo med izvrstne; toda morda pretiravajo. Nevaren tekmeč mi bo lahko postal moj sin Carlo.«

»Če ne bi bili strasten lovec, v kakšnem športu bi se udejstvovali?«

»V boksu. Prepričan sem, da ima ta mnogo podobnega z lovom. Dober bokсар mora biti vedno pripravljen za akcijo, mora imeti jasne reflekse, odločnost in pogum.«

Vsak novi prišlec v bar Porta Romana spoštljivo pozdravi Cavallinija. Vsak mu zastavi enako vprašanje: »Koliko danes?«

»Ne vprašujejo me, ali je šlo danes dobro ali slabo, hočejo vedeti — število. Zelo dobro vedo, da se težko vrnem praznih rok.« —

F. Š.

Učinek pesticidov na malo divjad

Do danes nimamo kemičnih sredstev za pokončevanje plevla in škodljivega živalstva, ki ne bi bili bolj ali manj škodljivi, predvsem mali divjadi in posebej pticam. Tako poroča »Die Pirsch« v št. 6/67, da se je zadnje leto v Schleswig-Holsteinu izleglo mnogo fazanov, prepelic in divjih golobov s pohabljenimi in ohromelimi udi, ki so potem poginili. Največji rejec fazanov v severni Nemčiji meni, da je temu vzrok uporaba kemičnih varovalnih sredstev za rastline. Na Danskem so po pršenju 18 ha polja z belo deteljo z natrijevim monokloracetatom našli okoli 170 poginulih sivih gosi. Na Nizozemskem so leta 1960 navzlic prepovedi zastrupili s Pavathionom žito in grah za pokončevanje golobov grivarjev, vran in galebov. Pri tem so dokazano ugotovili, da je poginilo okoli 27 000 ptic 55 vrst, med njimi race, ujede, jerebice, fazani in golobi. Strokovniki pa so ocenili, da je poginilo vsega najmanj 200 000 ptic, ker se najde le majhen del mrtvih. Podobna poročila prihajajo iz Anglije, Švedske in Združenih držav Amerike. V prizadetih deželah menijo, da so temu vzrok pesticidi, ki jih uporabljajo v poljedelstvu, ker za enkrat nestrupenih sredstev ni.

M. Š.

Kunji pes na Poljskem

Kunji pes, ki smo ga našim lovcem že predstavili v Lovcu št. 9/1964, je zver daljnega vzhoda. (H. W. Smolik oz. prevajalec v slovenščino dr. A. Šercelj ga v delu »Živalski svet«, ki ga je marca letos izdala DZS, imenuje rakunji pes ali enok [Nyctereutes procyonides] ter ga uvršča med pse — canidae — op. ur.) Zaradi dobrega krzna, ki ga daje njegov kožuh, so ga naselili v nekaterih predelih Sovjetske zveze, pa se širi vse dalje na zahod. Prvi kunji pes je bil uplenjen na Poljskem 1955. leta v Beloveških gozdovih, drugega so našli mrtvega istega leta blizu Lodža. Ta je nosil značko z napisom »Moskva 422 734«, kar pomeni, da je ta kunji pes premeril razdaljo nekaj tisoč kilometrov.

Od leta 1958 poročajo o pojavljanju te zveri iz vseh predelov Poljske, razen iz skrajnega jugovzhodnega dela dežele. Kunji pes je prava nočna žival, ki se zadržuje predvsem v nepristopnih močvirjih in trstju ter ga je zato težko videti. Število kunjih psov na Poljskem je gotovo večje, kot domnevajo. Pri svojem širjenju življenjskega prostora se ta zver poslužuje rečnih tokov in jezerskih obal. Njegov način življenja je podoben lisičjemu, le da v najhujšem mrazu spi neke vrste zimsko spanje.

Kunji pes predstavlja veliko nevarnost za malo divjad, predvsem pernato, saj zlasti rad ropa gnezda. Na Poljskem je proglašen za škodljivca in priporočajo lovcem, da ga uničujejo.

Po Lov. nov. št. 2/1967 — elf

I Z L O V S K E G A O P R T N I K A

Za pravilne lovske in slovenske izraze

V Uradnem listu SFRJ, št. 39, od 12. oktobra 1966, je izšel Pravilnik o izdajanju trofejnega lista za trofeje divjadi in kot njegov sestavni del tudi Metode za ocenjevanje trofej divjadi ter obrazci trofejnih listov.

V slovenskem besedilu je vrsta napak, ki se tičejo naše lovske terminologije in slovenskega jezika sploh. Pokazal bom na bistvene:

Spodnji podočniki pri divjem prašiču (merjascu) ne morejo biti sekalci, ker so sekalci — tako pri divjem prašiču kot pri različnih drugih vrstah sesalcev — zobje med podočnikoma v zgornji in spodnji čeljusti. Za spodnja podočnika velja izraz **čekan**. Čekana z brusilcema vred (navzgor obrnjena podočnika v zgornji čeljusti) pa so **čekan**i.

Medved, volk, ris in druge zveri nimajo ne svežega krzna in ne krzna, pač pa **kožuh**. Dokler je koža z dlako vred na medvedu, volku, risu itd., je **kožuh**, **kožuh** je še tudi potem, ko ga z medveda, volka, risa itd. oderemo. **Kožuh** postane **krzno** šele, ko je na kosmato ustrojen.

Kadar govorimo ali pišemo o rogovju oziroma kožuhu itd. enega jelena, srnjaka, medveda, volka ipd., je raba »rogovje jelena, **kožuh** medveda, **smrček** srne itd.« nepravilna, pravilna pa »**jelenovo rogovje**, **medvedov kožuh**, **merjaščevi čekani**, **srnin smrček** itd.« (Raba pridevnikov na -ov, -ev, -in!)

Kadar govorimo oz. pišemo o rogovju, **kožuhih** ipd. **jelenov** oz. **medvedov** na splošno, in ne mislimo na neko določeno rogovje, **kožuh** itd. — potem je pravilno »**jelenje rogovje**, **medvedji kožuh**, **srnji smrček** itd.« ali pa **roditeljska množina**, npr. **rogovje jelenov**, še posebno — **čekan**i **merjascev**. »Merjaščji čekani« je že zastarela oblika (Raba pridevnika na -ji!) Naslov nad navodili za ocenjevanje jelenov nasploh torej ne more biti »Rogovje jelena« pač pa »**Jelenje rogovje**«. Nepravilni so torej tudi naslovi za enaka navodila kot »**Kožuh volka**, **Kožuh medveda**, **Lobanja medveda** itd.« — pač pa »**Volčji**

kožuh, **Medvedji kožuh**, **Medvedja lobanja**«. Toda na trofejnem listu (pri obrazcih trofejnih listov v uradnem listu navedeni primer ne pride v poštev!), kjer se ocene nanašajo na enega določenega srnjaka, medveda, volka, uporabimo izraz »**jelenovo rogovje**, **merjaščji čekani**, **volkov kožuh**«.

Drugače je, kadar je zraven samostalnika pridevnik, npr. **kožuh** **divje mačke**. Tedaj — če govorimo ali pišemo o kožuhu ene določene mačke ali o kožuhu divjih mačk nasploh — rabimo samo izraz »**kožuh** **divje mačke**«, množ. »**kožuhi** **divjih mačk**«, »**rogovi alpskega kozoroga**«, množ. »**rogovi alpskih kozorogov** ipd.«.

Jelenje, posebno pa srnjače rogovje je pokrito z roževinastimi izrastki, tvorbami, ki niso »**gobice**«, ampak »**grbice**«, ne govorimo in ne pišemo o »**grbavosti**« veje, pač pa o »**grbičavosti**«, ker je veja, rog »**grbičav**« in ne **grbav**.

Prava zmeda vlada v poimenovanju roženih trofej divjadi, kjer smo sicer v lovski terminologiji že napravili red.

Rogovje sta oba roga skupno na glavi, lobanji, ki v enem letu zraste in odpadeta; rogovje nosita jelen in srnjak. Pod pojmom rogovje razumemo tudi več odpadlih srnjačjih oz. jelenjih rogov skupaj.

Rog je posamezna rožena tvorba kozoroga, muflona — pa tudi srnjaka in jelena. Dvojina: **roga**, množina: **rogovi**.

Roglje ima gams in ne odpadejo. **Rogelj** je posamezen gamsov rog. Kozorog in muflon nimata **rog**ljev, pač pa **rogove** ali **rogé**. Rogovi, rogovja sta oba roga skupno nag lavi, ki živali ne odpadeta. Navedeni pravilnik o izdajanju trofejnega lista z metodami za ocenjevanje trofej smo ponatisnili tudi v »Lovcu« (št. 10, 11 — 1967) in si ob tem dovolili popraviti nekaj napak.

France Cvenkel

Civilizacija in nižinska lovišča

V našem glasilu LOVEC pretežno beremo razne članke in doživljaje z gora, med skalovjem, ob sončnem vzhodu ali zahodu itd.

— vse manj pa iz nižinskih predelov, med njivami in senožeti, pašniki in svetlimi gozdovi. Kako naj si to razlagam? Ali je piscu lažje opisovati očarljive planine in njihov spokojni mir ali pa ravninski predel ni tako zanimiv za vzbujanje lovske fantazije? Mogoče je tudi to, da v gore zahajajo »boljši« lovci, v ravnine pa »navadni« in je od teh odvisen opis lovskega izživljanja. S tem ne bi smeli zapostavljati lepote in užitkov, ki nam jih nudijo ravninske poljane. Tudi te imajo svoj čar, le srce mora prisluhniti in bogatim lovskim blagom. Gora je samota in skalnat svet, ki zahteva več lovskega truda do trofeje in je zato bolj cenjena. Pa tudi ravnina ni tako radodarna, da bi brez truda polagala trofeje pred lovčeve noge. Tudi tu je prelita marsikatera kapljica znoja, prečuta noč in preudarjen korak, preden pobereš plen.

Mučni me misel na bodočnost. Ali bo naša ravnina prenesla »devizno klanje« in pustošenje? Utihi bosta polje in gozd, če se tako tekmovalje ne zavre. Naravi ne moremo ničesar vsiliti, kar noče sprejeti in tu tudi piscu ni kaj zanimivega zapisati — razen, kakšen je bil »pokol« in kolikšen plen v dolarjih. Krvavi greh proti naravi. Treba bo nadzorstva z budnejšim očesom in bo tudi zapis lovskega zanimivejši, romantičnejši. Vsak zapis je zanimiv, kolikor teži k uresničitvi lovčevih želja — s pogojem, čim manj greha nad divjadjo. Mnogo lovskih grehov je zakrivila motorizacija, ki je zastupila sleherni kosček ravninskega lovišča. Spominjam se pripovedovanja svojega očeta, ki je bil lovec že po prvi svetovni vojni ter njegovega svaka Alojza: »Šli smo čakati race uro hoda, a zima taka, da je kar zavijalo...« A kaj danes? Z avtom do stojišča, če je premrzlo pa v avto, da se pogreješ itd. Izumirajo tudi stare šege in lepe lovske navade ali pa jih le še umetno hranimo. Tudi te civilizacija izrinja v lovske športu. Sodim, da temu in podobnemu ni

pomoči — kolo časa drobi vse staro, žal tudi dobro, kar se ne odmika hrupu stroja v nedosežne globeli in grebene naših gora. Le tam še izvirajo tiha lovska in srčna doživetja, ki se širijo kakor reka, ki narašča in preplavlja nižinski svet. Glas v nižini ne odmeva tako bučno — ostane le majhna zelenica tajinstvenega doživetja v srcu posameznikov tam nekje v Panonski nižini. Ostane nezapísano, neizrečeno, ker ga ne nosi zlata gorska zarja in ne tajinstveni sončni zahod. Lovska strast pa kliče in vleče tja, kamor narekuje srce, kamor teži nemirni lovski duh.

Joško Korpar

Novi preparatorji

Pomanjkanje preparatorjev je pred dobrimi tremi leti dalo pobudo, da je bila ustanovljena preparatorska šola v okviru Centra strokovnih šol v Ljubljani. Na razpis se je prijavilo 9 kandidatov, od tega tudi 2 kandidatki. Šola se je pričela v decembru 1963, vodil jo je priznani strokovnjak Viktor Herfort.

Učenci so pri delu vidno napredovali, razen enega. V decembru 1966 je šola zaključila pouk, učenci pa so opravili končne izpite z naslednjimi uspehi: 4 prav dobro, 1 dobro, 1 zadostno, 2 pa sta imela popravne izpite. V marcu 1967 je eden od njiju uspešno opravil popravni izpit.

Z izužitvijo 7 preparatorjev je bilo odpravljeno pomanjkanje tovrstnih kvalificiranih delavcev. Predvidoma bodo svoje delo opravljali v Kranju, Kočevju, Celju, Ptuj in Postojni oz. Novi Gorici, tako da lovci ne bodo več v zadregi, kam naj dajo preparirani živali oziroma trofeje, ki jim pomenijo drag spomin.

Zaslugo za uspešno odpravo pomanjkanja preparatorjev imajo predvsem lovske organizacije, ki so omogočile nekaterim šolanje s štipendijami, zlasti pa Lovska zveza Slovenije, ki je s potrebnimi osnovnimi sredstvi omogočila obstoj šole in prispevala tudi določen znesek za osebne dohodke preparatorja strokovnjaka. Druge predmete so poučevali učitelji Centra strokovnih šol.

Novim preparatorjem želimo mnogo uspeha pri njihovem delu, in da bi se še nadalje strokovno izpopolnjevali do pravih mojstrov v svojem poklicu.

D. J.

Na ruševca

Če imaš prijatelja in ljubiš naravo, ostaneš vedno mlad.

»Ko v dolini češnje cveto, v gorah petelini pojo.« Te stare lovske resnice sva se spomnila z lov-

skim prijateljem Štefanom in že pozimi napravila načrt, da greva v maju v bohinjske planine poslušat petelinje petje. Načrt, da preživiva nekaj dni na lovu na ruševca v objemu bele opojnosti, predana toplim žarkom majskega sonca, se nama sprva žal ni docela uresničil.

Se pomniš, Štefan, noči na planini Ovčariji (1700 m), ko je med nalivom grmelno in treskalo, kakor da je sodni dan? Tema nam je onemogočila vsako orientacijo na planini. Udiralo se nam je preko kolen v taleči se sneg. Med bliski smo videli nad sabo črne oblake, ki so se podili od Bohinjskega jezera preko planine Viševnik tja v strmo Tičarico (2092 m). Med bliskom sem videl, kako je Štefan izginil v snegu. Udrlo se mu je pod nogami in pogreznil se je v snežno globel med skale. S težavo se je rešil iz neprijetnega oklepa in prilezel na rob globeli. Ugotovil je, da se mu je prelomila puška in da je opraskan po telesu. Burja, pomešana z dežjem in snegom, je še močnejše pritisnila.

Polagoma se je le pričelo rahlo daniti in ugotovili smo, da smo pri pastirskih stajah na planini Ovčariji. Nad nami je bilo rastišče. Dobro maskirani koč nam je nudil zasilno zavetje. Premočeni in premraženi smo tiho vsak zase premišljevali o usodnem vremenu in neuspelem lovu.

Končno se je le zdanilo, ponehala je burja in pričelo je snežiti. Nad planino smo opazili mogočnega orla, ki je priplaval od Komne (1525 m) preko Črnega jezera iskat žrtve neurja v planinah. Po enourni naporni hoji smo prišli v koč na Dedno polje (1570 m). Topel čaj nas je ogrel, preoblekli smo se v toplo suho perilo in legli k zaslužnemu počitku. Snežilo je še vedno kakor o božiču.

Ko smo se prebudili, smo se od srca nasmejali. Okoli nas je bilo razporejeno vse kakor na modni reviji lovske garderobe. Ko smo se za silo oblekli, smo se počutili kot pravi manekeni. Po obilnem kosilu nas je v koči obšlo pravo planinsko lovsko razpoloženje. Štefan in Klemen sta se izkazala kot prava mojstra kuharske umetnosti. Dinko pa je poskrbel za šaljivi kotiček. »Saj veselih pet minut odtehta cel'ga tedna trud...« Napravili smo tudi načrt za prihodnje jutro. Prvi bo šel Dinko s smučmi, ki so bile na srečo v koči, drugi Štefan s krplicami in tretji Klemen po sledu gazi. Bili smo kakor ekspedicija na Himalajo.

Nastopilo je mirno in mrzlo jutro. Uro preden se je zdanilo, smo

Na Dednem polju Foto Vl. Pleničar

bili že v koči. Komaj smo se umirili, je že zafrfotalo nad glavami in znova in znova smo slišali: čuuuūš, čuuuūš. Našteli smo šest vročokrvnih trubadurjev. Poskakovali so in klicali na korajžo: čuuuūš, čuuuūš! Vozili so kočijo in se izzivali: čuuuūš, čuuuūš. In že so se stekli. Levo pod kočem je bil petelin starec. Štefanu sem podal puško in mu šepnil: »Za prvega bo dovolj dober!« Pomeril je in — pok. Obležal je petelin, ki je v ponos prijatelju. Za hip je zastalo življenje na rastišču. Vroča kri pa ni dala miru. Kmalu je zopet zapela pesem ljubezni, pesem, kot jo znajo samo črni svatje, doma med ruševjem, visoko v planinah. Počil je drugi strel in obležal je drugi petelin, katerega kri je pordečila deviški sneg. Ožarjena od prvih sončnih žarkov sva pobrala plen in v kljun sva vsak svojemu ruševcu zataknila zadnji grižljaj, ruševo vejico. »Dobro nosi puška,« je dejal Klemen, »če je v pravih rokah.« Podal nama je ruševe vejice za klobuk s pripombo: »Kar hitro sta ju pospravila.« Veselje v srcih je spremljala komatarjeva pesem, planine pa so se ogrnile v škrlatni plašč tisočerih rubinov. Še smuk po strmini in že smo bili pri koči.

Napravilo se je pravo majsko jutro. Čez dan smo se sončili pred kočjo in opazovali gamse v skalah. Trud, ki sva ga imela s Štefanom z lovom na ruševca, nama je bil s trofejama in lepim vremenom stotero poplačan. Za-

gorelih obrazov smo se vrnili v dolino. V Ljubljani pa nama je preparator Viktor Herfort dejal: »Kaj so še tako stari petelini na Ovčariji?«

Vladimir Pleničar

Zajec in hrt

Neko pomladno popoldne sva šla z ženo in otroki na kratek sprehod po cesti ob Ljubljani. Tik za nami je šla druga skupina izletnikov, spremljal pa jo je lep ruski hrt. Ko smo prišli do prvih hiš na Fužinah, smo opazili črnega kosmatega psička, ki je glasno preganjal divjega zajca po njivah ob cesti. Bežečega zajca je opazil tudi hrt in že se je z dolgim skokom kot puščica pognal za njim in pričela se je divja gonja.

Zajec, ki mu je bil hrt z vsakim skokom bliže, je nekaj časa reševal svoj kožušek s kljukami, ker pa je nevarnost postajala zanj čedalje večja in ker gospodarjeva piščalka hrta ni zadržala, jo je ubogi preganjanec ubral s polja proti nam in med nami čez cesto naravnost v Ljubljano. Tam se je tik ob bregu potunkal pod vodo in isti trenutek je že čezenj planil v vodo tudi hrt, ki je urno plaval proti nasprotnemu bregu, verjetno zato, češ saj je zajec pobegnil tja. Tedaj pa, ko je hrt priplaval že do sredine reke in ko smo bili vsi prepričani, da je zajec utonil, se je pametni dolgouhec povzpел iz vode, poškilil čez reko za plavajočim hrtom, skočil na suho, otrešal vodo s svojega mokrega kožuška ter rešen, ob živahnem ploskanju gledalcev, pobrisal čez njive naravnost proti Golovcu.

Peter Dobrila

Ugled LOVCA pri sosedih

V začetku marca, ko je izšla 12. številka LOVCA, sva se srečala z mariborskim profesorjem — slikarjem Brankom, s katerim se kot rojaka iz Slovenskih goric večkrat pogovarjava o znamenitostih in lepota naših goric. Prijatelj Branko mi je takoj povedal, da je z zanimanjem prebral članek o sokolarjenju nekoč v Bosni, kar mu doslej ni bilo znano. »Kako pa prideš ti do LOVCA?« sem se začudil, ker sem dotlej vedel, da se razen s poučevanjem mladine, ukvarja le še z risanjem in slikanjem. Pa mi je rojak iz znane Zinauerjeve rodbine iz Jakoba v Slovenskih goricah povedal, da je naročnik LOVCA, ki ga pošilja svojemu sorodniku, pravniku s Pesnice na Dunaj, ki se izven svojega pravniskega poklica izživlja v lovu. V mladosti je živel s starši na Pesnici, obiskoval še v stari Jugoslaviji slovenske šole v Mariboru in tako obvlada slovenščino ter se z ljubeznijo spominja krajev iz mladih let ob naši severni meji. Z velikim zanimanjem prebere vsako številko LOVCA, ki mu ga pošilja Branko na Dunaj. Naše glasilo dunajskemu lovcu izredno ugaja po svoji pestri in sočni vsebini ter pravi, da se po svoji vsebini lahko kosa z avstrijskimi in nemškimi lovskimi revijami.

Zdelo se mi je umestno, da to priznanje iz ust inozemskega lovca sporočim naši javnosti, posebej našim lovcem. Iz tega hkrati spoznamo, kako tudi lovca v tujini vežejo mladostni spomini na rodno grudo, saj pravilno in kulturno izvajanje lova ustvarja notranjo plemenitost. Naš LOVEC pa ne seže le v sosednjo Avstrijo in na

Dunaj, temveč se njegov glas širi daleč po zamejstvu ter tako seznanja druge narode s Slovenijo in našim lovstvom. Če upoštevamo vse to, šele pravilno lahko cenimo pomembnost in veliko kulturno misijo vsake številke našega glasila.

Dr. Avgust Reisman

Zanimivo za lovca in turista

Bilo je na petek, 13. januarja letos. Zjutraj nekaj čez sedmo uro sem se peljal z avtobusom iz Kranja proti Ljubljani, skozi lovišče LD Sorško polje. Imam navado, da na vožnji z vlakom ali avtobusom vedno z očmi skozi okno iščem v gozdu ali na polju divjad. — Nenadoma se na sedežu kar privzdignem. Kaj, je nekdo prignal trop ovc na polje? Pogledam bolje in opozorim tudi sopotnika pred seboj. Štejem kar na glas. V jutranjem polmraku, dober streljaj od ceste se na rahlo zasneženi ozimini pase **skupaj trinajst glav srnjadi**. Izreden prizor! Trinajsti januar — trinajst kosov srnjadi!

»Herrlich, recht herrlich!« (krasno, res krasno) se je oglasil za mojim sedežem inozemec, ki ga je prizor — enako kot mene — privzdignil s sedeža.

Razumljivo, da je tisto jutro, ker se je pripravljalo k padavinam, srnjad bolj kot druge kratki vlekló iz gozda na polje, vendar toliko srnjadi skupaj doslej še nisem videl.

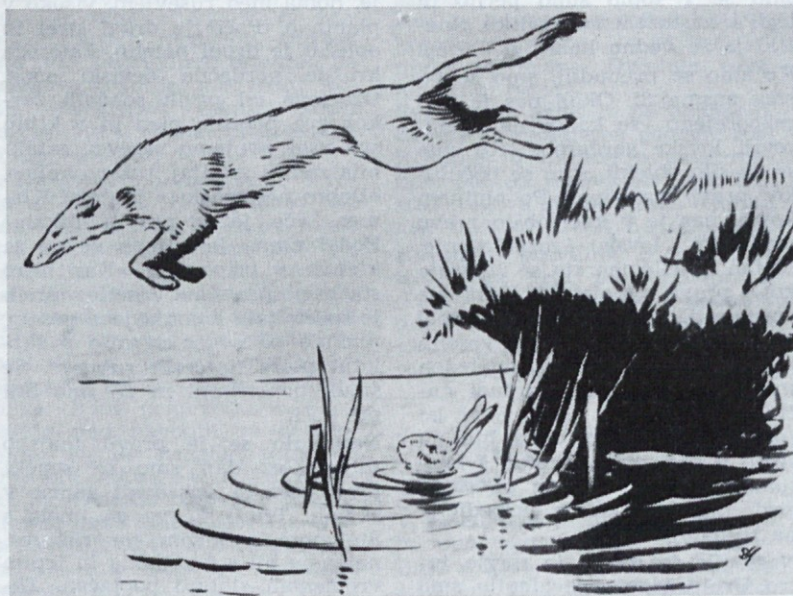
Enajst skupaj pa sem jih naštel z vlaka, prav tako na Sorškem polju, predlansko zimo.

Komaj dva kilometra naprej zopet na levi strani ceste pet kosov srnjadi in kmalu zatem na desni srnjak, srna in mladič. V razdalji nekako treh kilometrov torej enainvajset kosov srnjadi!

Ker je inozemec opazil na mojem klobuku lovski znak, je vprašal, če je to rezervat in dodal, da taki prizori niso zanimivi samo za lovce, ampak tudi za turiste, kot je on.

Dokaza o dobrem gospodarjenju LD Sorško polje ni torej treba iskati v zapisnikih in poročilih!

France Cvenkel

MLADI PIŠILO

Z očetom na kuno

Skoraj bi zima minila, pa še ni bilo en dan takega snega, da bi bil primeren za presledovanje kune. No, 8. februarja ob petih je snežilo kakor za stavo. Zapadlo je kakih pet centimetrov snega. Ves dan ni bilo drugega govorjenja v hiši kot o kuni, kam bi bilo bolje iti in tako dalje. Gledali smo skozi okno v gore, kjer je bilo dosti snega in zdaj pravi čas, če hočemo dobiti kuno. Kot nalašč sem imel drugi dan prosto. Zjutraj, 9. februarja sva se z očetom odpravila. Bilo je krasno, toda mrzlo jutro. Sinice in ščinkavci so ščebetali okrog hiše. Sonce se je tudi prikazalo, čeprav mrzlo, a sem ga bil vesel, kajti vsa narava se je bleščala v mavričnih kristalih.

Po dveurni hoji skozi gozd v hrib sva se pošteno zagrela. Vsi nočni pohodi živali, narisani v svežem snegu, so bili kot na dlani. Gledala sva za sledovi. Končno vasič Skopno, ki čepi sredi gorskih gozdov, kjer se lahko razgledaš na vse strani neba, nekako lahko zadihaš in se oddahneš od dolge hoje v hrib. Oprezujoč za sledovi opazi oče tir kune zlatice. Sled naju pripelje do Šuntove doline. Oče mi ves čas dopoveduje, kako spoznaš sledove in da kuna ne bo več daleč, kajti v snegu se je dvakrat iztrebila. Ponavadi gre potem kmalu v kakšno duplo spat. Opažila sva, da je zadavila zajčka, ga na štoru raztrgala, nekaj pa vlekla s seboj, kar se je sledilo po snegu. Prišla sva do ogromne stare bukve z duplom. Tu je, je rekel oče, ker sledu ni bilo naprej. Splezal sem na bukev in s kake tri metre dolgo palico bezal v duplo, oče pa je čakal pripravljen na strel. Toda nisem je mogel izbežati. Zato je oče šel k Šuntovim po stare cunje in sekuro.

Gospodar Matevž, lastnik bukve, je bil tako radoveden, kako bo potekal lov, da je bil celo pripravljen vzeti motorno žago in bukev podreti. In res sta prišla otovorjena z motorno žago, sekuro in cunjami. Zdaj smo se posvetovali, kako bi jo izgnali. Poskus z gorečimi cunjami ni uspel. Ko je oče gospodarju Matevžu ponovno zatrdil, da je kuna zagotovo notri, se je Matevž takoj spravil z žago nad bukev, oče pa je s puško čakal. Ko je začela motorka brenčati, je oče za hip zagledal kuno v duplu in tudi že

streljal. Kuna je švignila nazaj po duplu navzdol, vtem se je bukev nagnila in z mogočnim treskom padla. Tudi to je ni preganalo. Gledali in bezali smo v duplo, a je ni bilo moč izgnati. Bukev je bila do tal votla in kuna se je v njej lahko skrivala po mili volji. Zato je Matevž začel bukev razžagovati na dvometrski dele. Končno smo jo staknili v zadnjem odritku debla. Bil je krasen samec in kožuh nič poškodovan.

Mnogo užitka smo imeli pri tem lovu. Najbolj zabavno se mi je zdelo, ko je Matevž rekel: »Bojim se, da jo bom prežagal.« Gospodarju Matevžu sva se lepo zahvalila, pa tudi sam je bil zadovoljen, ker kaj takega še ni doživel.

Branko Hauptman,
Marno 16, Dol pri Hrastniku

Jazbec Belko

Že z osmimi leti sem hodil z očetom na lov in se učil iz narave. Tudi onkrat me je oče rano zbudil. Sele jutranji hlad me je docela zdramil in ozračje je bilo polno ptičjega žvrgolenja. Po polurni hoji sva prišla do kmeta, ki je tudi lovec. Razveselil se naju je in se odločil, da gre z nama. S sabo je vzel lovskega terierja Dona. Vedel je za jazbino in šli smo tja. Pri jazbini je terier takoj nakazal, da je živa. Imela je dva vhoda. Enega je zastavil oče, drugega Stane. Ko sem sprčil Dona, je planil v jazbino in že po nekaj minutah se je čulo iz jazbine pasje lajanje in jazbečvo renčanje. Kmalu je iz jazbine pri Stanetu planil mlad jazbec in strel ga je umiril. Zatem smo spet zaslišali iz jazbine lajanje in sklepali, da se hoče jazbec zakopati. Oče me je poslal k bližnjemu kmetu po motiko in lopato. Tam, kjer smo slišali glasove, se je po nekaj udarcih z motiko udrla zemlja, oče pa je potegnil iz nastale odprtine drugega mladega jazbeca. Potisnil mi ga je v roke, da ga držim. Medtem je prišel pes iz rova in takoj zginil v nastali luknji. Oče se je pripravil za strel in jazbec, ki se je pognal iz odprtine, je obležal v ognju. Jazbeca, ki ga je oče živega ujel, sem potem udomačil in mu dal ime Belko. Spremljal me je zvesto vsepovsod. Domoval je v kleti pod premogom. Bil je priljubljen posebno med nami otroki in vsi smo ga imeli radi, kakor on nas. Belko je bil tudi zelo požrešen, saj je poleg obilne druge hrane vsak dan popil liter mleka. Toda postal je žrtev, kakor večina udomačene divjadi.

Slavko Brglez ml.
Velenje

Zajček

Ueh, ueh, je nekaj zacvililo pod trto v vinogradu. Pes Bori je nekaj odvalil izpod trte. Toda, to je vendar zajček, pravi zajček, komaj nekaj dni star, srčkan, niti za moj pečenj dolg. Na moj ukaz ga je Bori takoj spustil in zajček se je skobacal nazaj k trti. Tam sem mu izgrebla plitvo jamico, jo nastlala s suhim listjem, ga položila vanjo in po vrhu pokrila s listjem. Čisto pri miru je ždel v jamici, dokler smo okrog njega obrezovali trte. Nezaupno nas je kupal iz zavetja, včasih malo dvignil glavo in postrigel z uhlji. Toda, ko smo se oddaljili, se je navihanček skobacal iz jamice in zaman smo ga potem iskali. Gotovo je šel iskat mamico, da bi ga nahranila. Zaželela sem mu, da odraste v krepkega zajca in da bi bil tako urnih nog, da bi ga ne ujel noben lovčev strel.

T. K.

LITERATURA

»Moj pes«

Na Lovski zvezi Slovenije je bila 6. aprila 1967, ob izidu knjige dr. Janka Lavriča »Moj pes«, tiskovna konferenca, ki so se je udeležili zastopniki založbe Lipa-Koper, Lovske zveze Slovenije, Kinološke zveze Slovenije in tiska.

Knjigo »Moj pes, vzreja-vzgoja-šolanje« je izdala založba Lipa v Kopru, natisnila in vezala jo je tiskarna ČZP Primorski tisk v Kopru, opremil in ilustriral Janez Plestenjak in jezikovno pregledal Cene Kranjc. Že podnaslov knjige, ki obsega domala 300 strani v formatu 12 x 21 cm, pove, čemu je ta lični priročnik, ki so ga ljubitelji psov, posebej rejci in zlasti lovci dolga leta pogrešali, namenjen.

Kako vsestransko je snov obdelana, nam pove vsebina poglavij, ki jih navajamo: I. Psovslovje — 19 strani, II. Vzreja — 29 strani, III. Vzgoja — 33 strani, IV. Šolanje — 82 strani, V. Vodstvo — 105 strani, VI. Zaščita — 4 strani. Priročniku so pridani obrazci: Pregledna tabela predmetov in vrednostnih števil pri ocenjevanju naravne zasnove in dela ptičarjev, Potrdilo o paritvi, Prijava legla, Obrazec za rodovnik. Zraven je tudi načrt umetnega rova za delo psov jamarjev.

Snov je podana v lepem preprostem jeziku, ki je vsakomur lahko razumljiv, tisk čist, papir kakovov-

sten, vezava trdna, ker je knjiga namenjena vsakdanji rabi. Kdor torej želi imeti psa, zlasti lovec, da bo s svojim štirinožnim prijateljem doživljal nepozabne ure razvedrila in užitka, naj znova in znova bere to knjigo in se iz nje uči. Postala mu bo stalen svetovalec in spremljevalec kakor njegov, po teh navodilih vzgojen, ne-pogrešljivi pes.

Ur.

IZ LOVSKE ORGANIZACIJE

TEDEN VARSTVA NARAVE IN LOVCI

Na pobudo Prirodoslovnega društva Slovenije se v naši republiki uvaja »Teden varstva narave«, ki bo letos od 22. do 28. maja. Vprašanje varstva narave postaja namreč iz dneva v dan bolj pereče, zlasti v deželah z razvito civilizacijo, kamor lahko že tudi prištevamo našo državo, še posebno pa Slovenijo. V nevarnosti je obstoj nekaterih živalskih vrst, v nevarnosti je čistoča voda, zraka, odprtih je mnogo vprašanj, ki se ne tičejo samo živalstva in rastlinstva, ampak v prvi vrsti človeka samega. Tako se akciji za varstvo narave pridružujejo organizacije, društva, šole, gozdarji, zdravniki, urbanisti itd.; skratka, kolektivi in posamezniki, katerih delovanje je v neposredni ali posredni zvezi z naravo.

Lovci pri tem ne smemo biti zadnji. Prav je, da si v tem tednu še posebno osvestimo naša lovska načela o varstvu narave in tudi storimo, kar je v naši moči. Naj ne bodo prazna fraza besede, ki jih večkrat izgovarjamo, da smo namreč ljubitelji narave.

V pravilih večine naših lovskih družin je tudi napisano, da družina vzgaja svoje člane v ljubezni do narave, da skrbi za varstvo koristnih ptic in sesalcev, ki so sestavni del narodnega bogastva. — Teden varstva narave je prav v času, ko se poraja ali že raste mladi rod divjih štirinožcev in ptic, lovnih in nelovnih. Lovec naj na to opozori s tehtno, poučno besedo kmetovalca in gozdarja. Za to naj izkoristi različne priložnosti. Tisti pa, ki kot dober poznavalec narave sodeluje npr. v pionirskem naravoslovnem krožku, otrokom lahko pove marsikaj zanimivega in koristnega o divjih živalih, predvsem pa o človekovem odnosu do njih.

Lovci, posebno vneti in aktivni pri zaščiti narave, se pri lovskih družinah organizirajo v enote Gorske straže (GS). Glavne naloge gorskega stražarja so pravzaprav naloge vsakega dobrega člana lovske organizacije: vzgajati, opozarjati in seznanjati občane z načeli in predpisi o varstvu narave;

propagirati ideje za varstvo narave;

preprečevati prekrške proti predpisom o varstvu narave in storilce prijavljati pristojnim organom;

neposredno skrbeti za varstvo narave (živalstva in rastlinstva);

sodelovati s sorodnimi organizacijami (planinci taborniki ipd.), ki posredno ali neposredno skrbijo za varstvo narave — itd.

Podrobnejše, kaj je Gorska straža, je napisano v »Lovcu« št. 5/1965 na strani 135 in 155.

Pri lovskih družinah je še malo enot GS, ki naj bi po sprejetju zakona o varstvu narave imele še večjo vlogo. Teden o varstvu narave je vsekakor primeren, da upravni odbori in članstvo LD razmislijo o ustanovitvi in delovanju GS na njihovem področju. V tem pogledu so lovci lahko vzor planinskega društva, ki imajo že številne in močne enote GS.

Še posebne naloge v zvezi z varstvom narave imajo lovski čuvaji. 8. čl. še vedno veljavnega pravilnika o lovskih čuvajih (Ur. list LRS, št. 16 od 24. 5. 1956) predpisuje, da mora biti kandidat pri lovsko-čuvajskem izpitu izprašan tudi iz predmeta o varstvu narave. Po 7. členu navedenega pravilnika »mora lovski čuvaj posvečati pozornost tudi varstvu narave in prigrasiti pristojnim organom vsako uničevanje prirode (uničevanje zavarovanih nelovnih živali, zavarovanih rastlin itd.)«. Ker čuvaji tako rekoč po svoji uradni dolžnosti opravljajo naloge gorskih stražarjev, je občni zbor LZS že leta 1959 sprejel sklep, da so vsi lovski čuvaji obvezno člani Gorske straže. Prav tako je upravni odbor LZS na seji 17. novembra 1962 sprejel priporočilo vsem zavodom za gojitev divjadi oziroma gojitvenim loviščem, da se njihovi lovski čuvaji aktivno vključijo v GS. Baže se pri zavodih za gojitev

divjadi glede tega še ni nič premaknilo!?

Prvi »Teden varstva narave« naj bo torej tudi v lovskih vrstah vzpodbuda za čim uspešnejše in trajno delovanje za varstvo narave.

-elf-

Osnutek zakona o varstvu narave

Ena izmed nalog v »Tednu varstva narave« bo tudi ta, da se pospeši sprejem zakona o varstvu narave za Slovenijo. Republiški sekretariat za urbanizem je 28. marca 1967 dal v razpravo vsem pristojnim forumom, med drugim tudi Lovski zvezi Slovenije, osnutek zakona o varstvu narave. Osnutek je sestavila ožja strokovna komisija, v kateri so sodelovali predstavniki republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, Zavoda za spomeniško varstvo SRS, Zavoda za spomeniško varstvo Maribor in republiškega sekretariata za urbanizem. Strokovna komisija je pri sestavi osnutka izhajala iz pripomb k osnutku zakona, ki je bil predložen v javno razpravo v letih 1965 in 1966. Bistvo osnutka je, da naj bi bila vsa narava pod družbenim varstvom. Zakon se smiselno vključuje v skupino predpisov s področja regionalnega in urbanističnega načrtovanja. Predvideva ustanovitev posebne službe za varstvo narave, za izhodišče vseh ukrepov pa postavlja opravljeno pokrajinsko valorizacijo (vrednotenje). Valorizacija je tudi osnova za regionalne prostorske in urbanistične načrte, kar zagotavlja prisotnost varstva narave pri vseh dogajanjih v pokrajinskem prostoru.

Prvi slovenski zakon o varstvu narave je gotovo tako pomemben dogodek, da zasluži vso pozornost. Lovska zveza Slovenije podpira izdajo takega zakona, kajti čas je že, da ga dobi tudi Slovenija, saj je izmed jugoslovanskih republik edina, ki ga še nima.

-elf-

OBČNI ZBOR LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Izvršni odbor Lovske zveze Slovenije je na svoji 43. seji 10. aprila 1967 sklenil sklicati 10. sejo upravnega odbora Lovske zveze Slovenije za soboto 6. maja 1967. Izvršni odbor bo na tej seji upravnemu odboru predlagal sklicanje občnega zbora Lovske zveze Slovenije za soboto 27. maja 1967.

Iz pisarne LZS

Lovstvo v občini Gornja Radgona

Lov dobiva vse večji gospodarski pomen ter se uspešno vključuje v turizem. V občini Gornja Radgona gospodarji z lovišči 5 lovskih družin in sicer Apače, Gornja Radgona, Negova, Radenci in Videm ob Ščavnici. V vseh družinah je včlanjenih 153 lovcev.

Naravni pogoji za lov v občini so dokaj ugodni. Prevladuje fazan, zajec in srnjad. Kljub ugodnim pogojem pa na stalež divjadi močno vplivajo elementarne neizgode, zlasti poplave in hude zime, poleg tega pa povzroča precejšnjo škodo sodobna agrotehnika (zaščitna sredstva in strojna obdelava).

Da bi se obdržal stalež divjadi, ki je potreben, da se obdrži biološko ravnotežje in da se zadosti vse večjim potrebam lovskega turizma, so potrebna dodatna vlaganja divjadi. V zadnjih dveh letih je bilo v ta namen porabljenih okrog 14 milijonov S din, poleg tega pa sta zgrajeni fazanerijski v Stogovcih in v Hrastju Moti z letno kapaciteto 15 000 fazanov-kečkov.

Poleg vlaganj divjadi posvečajo lovske organizacije precejšnjo skrb tudi gojitvi divjadi v prosti naravi, med drugim krmljenju in uničevanju roparic.

Splošni podatki o lovstvu v občini Gornja Radgona

Naseljena divjad	V lovskih letih	
	1965/66	1966/67
— fazani	2 550	5 550
— zajci	—	200
— jerebice	30	52
— vrednost vložene divjadi v N din	42 900	95 640
Odstrel divjadi		
— fazani	2 492	3 730
— zajci	551	650
— srnjad	182	237
Skupni dohodki lovstva v N din	150 240	232 000
Dohodki lovskega turizma		
— v USA dolarjih	9 230	14 000
— v N din	115 375	175 000
Odstrel divjadi po tujih lovcih		
— fazani		2 230
— zajci		275
— srnjad		67

Te naložbe se bogato obrestujejo, kakor je razvidno iz gospodarskih računov lovskih organizacij. Za gospodarstvo občine je še posebej interesanten lovski turizem. Le-ta se je v zadnjih letih v Pomurju

dokaj močno razvil. Vse lovske organizacije pa se še niso v dovoljni meri vključile v delo za lovski turizem, ki je v interesu skupnosti, zlasti letos v letu turizma.

Primerjalni podatki o lovstvu v občini Gornja Radgona za lovsko leto 1966/67

	Apače	G. Radgona	Negova	Radenci	Videm ob Šč.	Skupaj
Število članov — lovcev	34	30	17	42	30	153
Površina lovišč v ha	4 840	5 105	2 531	4 800	4 098	21 374
Vrednost spuščene divjadi v N din	64 440	14 000	4 000	9 400	3 800	95 640
Število spuščene divjadi						
— fazani	3 800	800	250	400	300	5 550
— jerebice	52	—	—	—	—	52
— zajci	—	50	—	150	—	200
Vrednost nasejane divjadi v N din	12 500	4 100	1 900	6 100	1 000	25 000
Za krmila v N din	10 000	1 300	1 200	1 800	100	14 400
Stroški za zatiranje roparic v N din	2 000	1 600	500	2 300	600	7 000
Za povračilo škode v N din	500	1 200	200	2 000	300	4 200
Število pokončanih lisic	35	47	40	30	20	172
Število uplenjene divjadi						
— srnjad	25	68	34	85	25	237
— fazani	2 600	350	210	460	110	3 730
— zajci	210	120	80	185	65	650
Skupni dohodki v N din						
Lovstva	94 000	33 000	25 000	72 000	8 000	232 000
Lovskega turizma	80 000	26 000	22 000	42 000	5 000	175 000
Število tujih lovcev	103	29	43	150	13	340

Stane Pečar

Iz LD Jezersko

Jezersko leži med dvema Grinrovema in dvema Storžičema. Vsak, kdor je obiskal ta severni del naše ožje domovine, je moral nehote vzklíkati: »Kako lepa si slovenska zemlja!« Pred desetimi leti je bila ustanovljena Lovska družina Jezersko, v kateri je marsikateri domačin našel priložnost za rekreacijo in zabavo. Dne 4. 3. 1967 je bil deseti letni občni zbor, na katerem smo kritično pregledali gospodarjenje z loviščem v preteklih letih in sprejeli nov plan

za gospodarjenje z loviščem. Izvolili smo samoupravne organe in določili kvoto odstrela divjadi po inozemskih gostih. Za našo družino ni inozemski lovski turizem novost, saj smo vsa leta sprejemali inozemske goste, zlasti za odstrel divjih petelinov in gamsov in s tem pripomogli k razvoju turizma v našem kraju ter za dotok deviz. Večina inozemskih lovcev, ki so bili pri nas na lovu, se je vesela vračala domov s trofejami in željo, da ponovno pride.

Na občnem zboru smo proglasili najstarejšega lovca Miha Zaplotnika za častnega člana Lovske družine. S tem mu je bilo dano največje priznanje za njegovo 70-letnico in dolgoletno delo na področju lovstva, za kar mu tudi vsi lovci LD Jezersko iskreno čestitamo.

Predstavnik LZ za Gorenjsko pa je izročil mlademu, vendar požrtvovalnemu lovcu Milošu Bregarju lovsko odlikovanje, za kar mu tudi čestitamo.

Za zaključek in pestrost občnega zbora je bil še lovski krst, tako da je bila deseta obletnica obstoja LD Jezersko dostojno praznovljena.

Tone Gustinčič

Vranski lovci obnovili svoj dom

LD Vransko je 4. sept. 1966 zopet odprla svojo obnovljeno lovsko kočo. Lahko rečemo, da je to lovski dom, ki služi za nadzorovanje lovišča, obhode po njem, za društveno delo in tudi za razvedrilo.

Dom smo gradili v dveh etapah. Pri obeh je sodelovalo 22 lovcev, ki so opravili 2846 udarniških ur.

Toda niso vsi zadostili obveznostim, ki so nam jih naložili občni zbori. Nekateri so delo plačali, ker zaradi oddaljenosti ali kakega drugega vzroka niso mogli sodelovati. Ob tej priložnosti naj poudarim iznajdljivost in organizacijske sposobnosti starešine Jožeta Goltnika, ki je neumorno žrtvoval vse za naš lovski dom, kakor so se hvalevredno žrtvovali tudi mnogi drugi člani, ker bi sicer družina ne imela takšnega doma. Okoličani dobro vedo za naše trdo delo, kakor mi lovci za njihovo. Tako tesno sodelovanje, kakršno smo imeli z našimi sosedi iz Vologe in drugih vasi, je zgledno in ga velja pozdraviti in priznati, ker le z njihovo pomočjo smo mogli narediti to, kar imamo. Pomagale so nam Inv. del. Vransko, KK Vransko in kmetje ter je bilo opravljenih 190 prevozov z vprego in motornimi vozili. Pri strokovnem delu

Člani LD Veliki Kamen

je bilo opravljenih 1935 ur, in to tesarskih in zidarskih, drugih pa je bilo 504 udarniških ur. Pri vsem nas je krepko moralno in materialno podprla LZ Celje. Izdatno pomoč je nudil iz GO Vransko — ing. Deželak. Vsem, ki so nam pomagali, iskrena hvala, kakor tudi lovcem s Koroske. Tako se je znova izkazala moč skupnega dela, ki nam je ustvarila naš prelepi lovski dom.

Franc Golavšek, LD Vransko

Ob dvajsetletnici

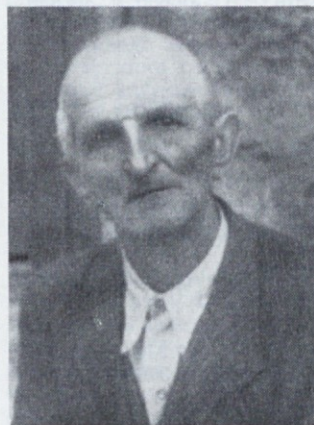
V odmaknjenem zatišju nad Breznanico je lovišče LD Veliki Kamen. Lovišče ni veliko, vendar strnjeno in v njem gospodari kleno članstvo, od katerega mnogi že praznujejo dvajsetletnico lovskega udejstvovanja na tem območju. Takoj po vojni so ljubitelji lova in narave pod zelenim Bohorjem snovali načrte za ustanovitev samostojne lovske družine na Velikem Kamnu, kjer dotlej ni bilo lovske organizacije. Takoj z letom 1946 je pri nas steklo organizirano lovsko življenje. Žal dvajsetletnice ne morejo z nami praznovati ustanovitelj in prvi starešina Martin Gmajner ter mnogi takratni funkcionarji LZ Krško, ki so z njim že odšli v večna lovišča.

Danes šteje družina 18 članov, izprašanih lovcev, ki so na ustanovitelje družine in na lovišče ponosni. Ob slovesnosti je tajnik orisal razvoj in napredek družine. Članstvo je disciplinirano in lovska etika ter humanost sta se v

družini globoko zakoreninili. Ob zadnjih pogonih se pa vedno spoštujejo stari lovski običaji. Med lovskimi tovariši vlada odkrito prijateljstvo, humor in zadovoljstvo. Življenje v družini in lovišču je z dneva v dan živahnejše, pa si želimo, da bi tako še nadalje napredovalo.

Jože Moškon

IUBILANTI

Stefan Beranič, član in častni član LD »Cirkovce«, 85 let! Že pred prvo svetovno vojno je bil lovec in takoj po drugi vojni med organizatorji LD Cirkovce, v ka-

teri se še danes udeležuje skupnih lovov s puško, ki je skoraj stara kakor on, a v njegovi roki le redko zgreši. Častitljivemu jubilantu iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo prijetnih srečanj v lovišču!

Člani LD »Cirkovce« — A. M.

UMRLI

Karel Jurečič je 2. januarja 1967 nenadno preminil, star komaj 42 let. Pokojni Karel, duhovit in vedno nasmejan tovariš, je bil podpredsednik Lovske zveze Gorica. Vest o njegovi smrti je globoko dirnila vse lovce Goriške. Rojak z Dolenjskega se je pred 10 leti preselil na sončno Goriško in se takoj včlanil v LD Kanal, kjer je bil tajnik in se nesebično žrtvoval za uspešen razvoj lovskega gospodarstva. Ko se je preselil v Novo Gorico, je bil izvoljen za predsednika UO LZ Gorica, zadnji leti pa je bil podpredsednik LZ Gorica. Nepozabnega lovskega tovariša in prijatelja samo 4. januarja položili k večnemu počitku. Dragi Karel, naj ti bo lahko slovenska zemlja ob zeleno modri Soči!

Člani UO LZ Gorica ter člani LD Kanal in LD Lijak

Jože Povše, član LD »Padež«, je lani v 55. letu starosti umrl. Skromnemu, poštenemu lovcu in dobremu tovarišu trajen spomin!

Lovci LD »Padež«

Jože Šmandl, član LD Mislinja, je v svojem 49. letu preminil. Iskrenemu lovskemu tovarišu časten spomin!

Lovci LD Mislinja

Ivan Peterlin, član in častni član LD Komenda, nas je 70 let star za vedno zapustil. Pokojnik je bil dolga leta tajnik družine in je za svoje požrtvovalno delo prejel številne pohvale in lovsko odlikovanje. Vzornega lovca in tovariša ohranimo v trajnem spominu!

LD Komenda

Franc Peklaj, član LD Dobrova pri Ljubljani, je v 71. letu starosti umrl. Pokojnik je bil 40 let lovec. Dobrega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Člani LD Dobrova

Marjan Vaneli, član LD Trbovlje, je komaj 38 let star podlegel dolgi, zahrbtni bolezni. Dobrega lovskega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu!

Lovci LD Trbovlje

Just Perosa, član LD Strunjan, je v 65. letu starosti umrl. Pokojnik je bil v slovenski Istri od fašistov preganjan in kot zaveden anti-fašist ni dobil dovoljenja za orožje. Šele po osvoboditvi se mu je izpolnila srčna želja, da je mogel biti z dušo in telesom lovec. Iskrenemu tovarišu časten spomin!

Lovci LD Strunjan

LOVSKA KINOLOGIJA

Uspel tečaj pripravnikov za kinološke sodnike

Kinoloških sodnikov za vse pisme primanjkuje. Da bi zamašila to vrzel in število sodnikov zvišala, je Kinološka zveza Slovenije priredila 11. marca t. l. v Ljubljani tečaj zanje. Ta je bil dobro pripravljen in izbrani referati so bili zelo poučni. Tečaja se je udeležilo 25 pripravnikov za kinološke sodnike, bilo pa je navzočih tudi več drugih poslušalcev, ki so vsi pozorno sledili predavateljem in demonstracijam. Tečaj je začel tajnik Kinološke zveze Julij Koder, ki je v poldrugo uro trajajočem predavanju razložil administrativni postopek pri ocenjevanju psov, pojasnil znake storitev, s katerimi bi moral biti opremljen vsak rodovnik ter dodal temeljito razlago vzrejnih predpisov.

Strokovni poročevalec Društva ljubiteljev ptičarjev Jože Škofic je privedel s seboj ptičarja, ga natančno ocenil po zunanosti in opozoril kandidate, na kaj je treba posebej paziti pri ocenjevanju pasje zunanosti sploh, zlasti še pri ptičarju. Dr. Janko Lavrič je opozoril, na kaj je treba paziti pri izbiri plemenjakov. Priporočil je, naj rejce psov opozore, da je treba pse tudi na ocenitev zunanosti pripraviti, jih privedi čiste, na vrvi z ovrtnikom; po možnosti naj psa na ocenitev pripelje tisti, ki se s psom največ bavi. Dalje ga je treba pripraviti, da se dá zmeriti in dovoli preledati zobovje. Tudi o jamarjih je bilo govora, in to, kako se s šolanjem poveča prirojena ostrost, dalje, kako je mogoče jamarja pripraviti za delo na planem in v rovu, terierje tudi za delo v vodi. Miroslav Zidar je pripeljal na tečaj dva ovčarja, eden od teh je odličnjak. Ocenil je njuno zunanost, opozoril pripravnike, kaj vse se oceni in na kaj je treba paziti; opozoril je zlasti na skrite hibe. Nadaljeval je z nasveti, kako pripravimo službenega psa na ocenjevanje dela. Če bi bilo več takih tečajev, bi se število kinoloških sodnikov gotovo povečalo.

J. L.

PRIJAVLJENE PARITVE

Resasti jazbečarji:

Mika JRJri 240, bila na tekmi — Dagobert v. d. Comburg JRJri 288, bil na tekmi, leglo bo 10. 5. 1967, vzreditelj Franc Orešnik,

Springer španjel

Savina 37, p. Ljubno ob Savinji. Divna Ločniška JRJri 327 — Bako Belovodski, bil na tekmi, leglo je bilo 30. 4. 1967, vzreditelj Franc Stiplovšek, Šmarje pri Jelšah.

Tisa JRJri 304, bil na tekmi — Dagobert v. d. Comburg, bil na tekmi, leglo je bilo 13. 3. 1967, vzreditelj Hinko Sernc, Šmartno na Pohorju 1.

Čopka Ločniška JRJri 291, bila na tekmi, — Bako Belovodski JRJri 311, bil na tekmi, leglo je bilo 15. 3. 1967, vzred. Janez Jezovšek, Bodrišna vas 7, p. Grobelno.

Koker španjeli:

Diana JRŠK 622 — Colonel v. Jäger aus Kurpfalz JRŠK 611, leglo bo 31. 5. 1967, vzreditelj Borut Lesjak, Ljubljana, Rožna dolina, C. 1/14.

Člasi JRŠK 544 — Demon Uskovniški JRŠK 596, leglo bo 8. 5. 1967, vzreditelj Cvetko Doplihar, Celje, Adamičeva.

Aja JRŠK 643, bila na tekmi — Demon Uskovniški JRŠK 596, bil na tekmi, leglo bo 6. 5. 1967, vzreditelj Franc Barbič, Ternovec 38, p. Svetelka Dramlje.

Arka JRŠK 394, bila na tekmi — Eho JRŠK 636, leglo je bilo 16. 3. 1967, vzreditelj Ivan Vražič, Prevrat 37, Slov. Konjice.

Springer španjeli:

Jutta Novogorska JRŠŠ 69 — Mungo v. Schloss Schleissheim JRŠŠ 133, leglo bo 15. 5. 1967, vzreditelj Polde Poglajen, Debro 52/a, Laško.

Dama Pokoška JRŠŠ 129, bila na tekmi — Dečko JRŠŠ 128, bil na tekmi, leglo bo 7. 5. 1967, vzreditelj Stanko Janc, Celje, Hrašovčeva ul. 4.

Dora Pokoška JRŠŠ 130, bila na tekmi — Dečko JRŠK 128, bil na tekmi, leglo bo 7. 5. 1967, vzreditelj Franc Kotnik, Celje, Tržaška 9.

Nemški kdl. ptičarji:

Bilka JRPki 4045 — As JRPki 3320, bil na tekmi, leglo je bilo 27. 3. 1967, vzreditelj Srečko Gojčič, Miklavž 22, p. Hoče pri Mariboru.

Astra JRPki 3062, bila na tekmi — As JRPki 3320, bil na tekmi, leglo bo 27. 5. 1967, vzreditelj Alojz Vidovič, Maribor, Šentiljska c. 52.

Astra JRPki 2512 — Bor JRPki 3350, leglo bo 6. 5. 1967, vzreditelj Jože Špes, Sp. Polskava 145, p. Polskava, Pragersko.

Aeskulap's Palla JRPki 3853 — Kras Glinški JRPki 1740, bil na tekmi, leglo je bilo 16. 4. 1967, vzreditelj Anton Fister, Ljubljana, Tržaška c. 133/a.

Diva JRPki 2749, bila na tekmi — As iz Dominega vrta, bil na tekmi, leglo bo 23. 5. 1967, vzreditelj Martin Vučajnk, Sela pri Dobovi. Beba Dragučovska JRPki 3763, bila na tekmi — Dil v. Steinbacker JRPki 4373, leglo bo 11. 5. 1967, vzreditelj Martin Čurin, Vodranci 8, p. Kog.

Cura JRPki 4312 — As Trgoviški, JRPki 3710, bil na tekmi, leglo bo 21. 5. 1967, vzreditelj Miroslav Dolamič, Kamnica 72, p. Kamnica. Bistra JRPki 3813 — Cet Dragočovski, JRPki 4002, leglo je bilo 26. 3. 1967, vzreditelj Benedikt Vodopivec, Brdo 15, p. Dornberk. Beba Hraščiška JRPki 4236, bila na tekmi — Lord Polanski JRPki 1972, bil na tekmi, leglo bo 14. 5. 1967, vzreditelj Štefan Golenko, Ljutomer, Ormoška 17.

Toja Šentjernejska JRPki 2175, bila na tekmi — Bobi JRPki 3705, bil na tekmi, leglo bo 10. 5. 1967, vzreditelj Jože Gjurekovič, Dol. Prekopa 50, p. Kostanjevica na Krki.

Cita Trgoviška JRPki 4047 — Car Dragočovski JRPki 4297, leglo bo 14. 5. 1967, vzreditelj Anton Kirbiš, Starše 76/d.

Borka JRPki 3820 — AS JRPki 3320, bil na tekmi, leglo je bilo 3. 4. 1967, vzreditelj Mirko Fluher, Slivnica 38, p. Orehova vas. Lota Fužinska JRPki 3151 — Beno Trgoviški JRPki 2818, bil na tekmi, leglo je bilo 3. 3. 1967, vzreditelj Franc Rakuša, Sela 37, p. Hajdina.

Rega Prulska JRPki 2397, bila na tekmi — Car Dragočovski JRPki 4297, leglo bo 15. 5. 1967, vzreditelj Gabrijel Treul, Ljubljana, Na Peči 14.

Bora JRPki 2275, bila na tekmi — As iz Dominega vrta JRPki 3696, bil na tekmi, leglo bo 14. 5. 1967, vzreditelj Karel Dovič, Črnuče, 18/d, pri Ljubljani.

Ajka Prulska JRPki 3770 — Ali v. d. Schneerose, bil na tekmi, leglo je bilo 28. 4. 1967, vzreditelj Marjan Ciber, Ižanska c. 132, Ljubljana.

Biba JRPki 3458 — Ero JRPki 1594, leglo je bilo 11. 4. 1967, vzreditelj Rudi Mlinarič, Sevnica, Kolodvorska 3.

Nemški res. ptičarji:

Leva Leščanska JRPri 1204, bila na tekmi — Tar JRPri 1479, bil na tekmi, leglo bo 31. 5. 1967, vzreditelj Pavel Bogovič, Sp. Pohanca 22, p. Artiče.

Čeda Polenska JRPri 868, bila na tekmi — Bok JRPri 1323, leglo bo 22. 5. 1967, vzreditelj Martin Klemenčič, Ptuj, Rabelčja vas 10. Tisa Leščanska JRPri 1039, bila na tekmi — Kasso v. Hohen Tann, bil na tekmi, leglo je bilo 30. 3. 1967, vzreditelj Štefan Janža, Predanovci 9, p. Puconci.

Epagneul bretoni:

Cita JRPEB 103, bila na tekmi — Lord 2° delle Vallate LOI/CE 37 024/65, leglo bo 3. 5. 1967, vzreditelj Alojz Zupančič, Gonjače 28, p. Kojsko.

Lovski terierji:

Asa JRLT 2924, bila na tekmi — Kip Pobreški JRLT 2918, bil na tekmi, leglo bo 18. 5. 1967, vzreditelj Lado Levičar, Krško, Gora 12.

Jagica Travnogorska JRLT 2738 — Hanko v. Oesterhof JRLT 885, leglo bo 27. 5. 1967, vzreditelj ing. Edo Pulko, Celje, Ljubljanska 28. Bina Smrekovska JRLT 2372 — Vrisk Reseniški, bil na tekmi, leglo bo 24. 5. 1967, vzreditelj

Milan Štupfl, Podgorje 81 pri Slov. Gradcu.
 Garda JRLT 2422 — Runo Malagorski JRLT 2112, leglo bo 22. 5. 1967, vzreditelj Ivan Ožbolt, Osilnica.
 Bistra JRLT 768 — Horor Silvanus JRLT 2307, leglo bo 24. 5. 1967, vzreditelj Jakob Hlade, Gaj 50, p. Zg. Kungota.
 Biba JRLT 2365 — Horor Silvanus JRLT 2307, leglo je bilo 7. 4. 1967, vzreditelj Franc Stojnšek, Tekačevo 32.
 Besa JRLT 2911, bila na tekmi — Ramon Rodiški JRLT 2337, leglo bo 15. 5. 1967, vzreditelj Tone Peskar, Ljubljana, Sišenska 127.
 Iška Travnogorska JRLT 2910, bil na tekmi — Riko Rodiški JRLT 2338, bil na tekmi, leglo je bilo 29. 4. 1967, vzreditelj Ciril Alpner, Kamniška Bistrica 2, p. Stahovica.
 Eta JRLT 2343 — Bor JRLT 1694, leglo je bilo 18. 4. 1967, vzreditelj Mokorel Zvone, Pristava 3, p. Križe pri Trziču.
 Krona Travnogorska JRLT 2404 — Igro Travnogorski JRLT 2988, leglo bo 3. 5. 1967, vzreditelj LD Sodražica.
 Agica JRLT 1601, bila na tekmi — Alko JRLT 2935, leglo je bilo 16. 4. 1967, vzreditelj Maks Mrak, Dolenje brdo 17, p. Poljane nad Šk. Loko.
 Krogla Travnogorska JRLT 2405 — Taro JRLT 2098, leglo je bilo 12. 4. 1967, vzreditelj LD Sodražica.
 Kuna JRLT 1528, bila na tekmi — Kapo Travnogorski, JRLT 2402, bil na tekmi, leglo je bilo 1. 3. 1967, vzreditelj LD Sodražica.
 Ida Travnogorska JRLT 2839 — Kapo Travnogorski JRLT 2402, bil na tekmi, leglo je bilo 14. 3. 1967, vzreditelj LD Sodražica.

Braki jazbečarji:

Bistra JRBj 1910 — Bor JRBj 1044, bil na tekmi, leglo je bilo 14. 4. 1967, vzreditelj LD Draga-Trava.
 Ajda Ortneška JRBj 1739 — Bodo JRBj 1480, leglo bo 23. 5. 1967, vzreditelj Lovska družina Vel. Poljane.
 Maja Vinarska JRBj 1827 — Brzi JRBj 1854, leglo bo 22. 5. 1967, vzreditelj Anton Šturm, Kobarid, Šarfova 15.
 Drina JRBj 1751 — Diki JRBj 1748, leglo je bilo 30. 4. 1967, vzreditelj Jelko Žohta, Slomškova, Novo naselje, Ajdovščina.
 Cedra JRBj 1349 — Bil Šmartinski JRBj 1439, leglo bo 10. 5. 1967, vzreditelj Alojz Zelič, Zg. Duplje 6.
 Dima JRBj 1133, bila na tekmi — Ciko JRBj 1212, bil na tekmi, leglo bo 13. 5. 1967, vzreditelj Marjan Slatinšek, Gornji grad 73.
 Beba JRBj 1297 — Cari JRBj

1528, leglo je bilo 8. 4. 1967, vzreditelj Ivan Meserko, Krmelj 34, p. Krmelj.
 Alma JRBj 1818 — Boni JRBj 1596, leglo bo 17. 5. 1967, vzreditelj Angel Lazar, Podpeč 21, p. Črni kal.
 Ama JRBj 1704 — Heros Vinarski JRBj 1456, leglo bo 15. 4. 1967, vzreditelj Gabrijel Strehar, Planina 1, Šmartno na Pohorju.
 Bistra JRBj 1668 — Bodo JRBj 1480, leglo je bilo 20. 4. 1967, vzreditelj LD Velike Lašče.
 Bina JRBj 1650 — Eno JRBj 889, bil na tekmi, leglo je bilo 14. 4. 1967, vzreditelj Vladimir Penko, LD Tabor, Zagorje.

Istrski res. goniči:

Valda JRGri 728 — Tarzan JRGri 1200, leglo bo 7. 5. 1967, vzreditelj LD Draga.

Kdl. istrski goniči:

Bistra Velikolaška JRGki 4395 — Barčo Dobrepolski JRGki 4405, leglo je bilo 21. 3. 1967, vzreditelj Milan Ocepek, Črni vrh, p. Tabor.
 Živa JRGki 3880 — Ari JRGki 3475, leglo bo 27. 5. 1967, vzreditelj Janez Remic, Podtabor 14, p. Grosuplje.
 Dima JRGki 4173 — Brko JRGki 3831, bil na tekmi, leglo bo 12. 5. 1967, vzreditelj Ivan Zelenc, Hote-dršica 89.
 Arta JRGki 3308, bila na tekmi — Dendi Kočevski JRGki 4379, leglo bo 30. 5. 1967, vzreditelj Jože Perko, Poljane 72, nad Škofjo Loko.
 Cenza Velikolaška JRGki 4822 — Brzan Ortneški JRGki 4818, leglo bo 4. 5. 1967, vzreditelj LD Velike Lašče.

Ciba JRGki 3305 — Dingo JRGki 3283, bil na tekmi, leglo bo 10. 5. 1967, vzreditelj Rudi Finžgar, Nova vas 2/a, p. Radovljica.
 Pola JRGki 4779 — Divko JRGki 4127, bil na tekmi, leglo bo 22. 5. 1967, vzreditelj Janez Malavašič, Podlipa 46, p. Vrhnika.
 Tara JRGki 3615 — Barčo Dobrepolski JRGki 4405, leglo bo 9. 5. 1967, vzreditelj Filip Završnik, Grušovlje, p. Šempeter.
 Pika JRGki 4778 — Divko JRGki 4127, leglo je bilo 28. 4. 1967, vzreditelj Cveto Kogovšek, Rovte 101, n. Rovte.
 Odlika JRGki 3139 — Divko JRGki 4127, leglo bo 18. 3. 1967, vzreditelj Alojz Gantar, Jarčja dolina 20.
 Tira JRGki 4574 — Brko JRGki 3831, bil na tekmi, leglo bo 7. 5. 1967, vzreditelj Jože Painkret, Gotovlje, p. Žalec.
 Avba Dobrepolska JRGki 4159 — Goran JRGki 3415, leglo bo 7. 5. 1967, vzreditelj dr. Drago Dečko, Topolščica 61.
 Arta JRGki 4841, bila na tekmi — Divko JRGki 4127, leglo bo 1. 5. 1967, vzreditelj LD Škofja Loka.
 Besa Dragarska JRGki 4849 — Ari JRGki 3475, leglo bo 5. 5. 1967, vzreditelj LD Draga-Trava.
 Prima Osilniška JRGki 4850 — Ivor Travnogorski JRGki 4821, leglo je bilo 1. 4. 1967, vzreditelj LD Ribnica.
 Alga JRGki 4757 — Dinko JRGki 4127, leglo je bilo 23. 4. 1967, vzreditelj Janez Teran, Pristava 6, Križe na Gor.
 Cveta JRGki 4093, bila na tekmi — Divko JRGki 4127, leglo je bilo 30. 4. 1967, vzreditelj Zdravko Kosmač, Hotavljje 20, p. Gorenja vas.

Jamarjenje

Foto Vl. Pleničar

Cita JRGki 4799 — Arno JRGki 2011, leglo je bilo 12. 4 1967, vzreditelj Franc Zajc, Poljane 1, p. Rečica ob Savinji.
Aga JRGki 4840 — Dinko JRGki 3752, bil na tekmi, leglo je bilo 10. 3. 1967, vzreditelj LD Škofja Loka.

Bela JRGki 4013 — Dinko JRGki 3702, bil na tekmi, leglo je bilo 16. 4. 1967, vzreditelj LD Škofja Loka.

Aza Dragarska JRGki 4755 — Dinko JRGki 3283, bil na tekmi, leglo je bilo 10. 3. 1967, vzreditelj LD Škofja Loka.

Alfa JRGki 3851 — Top JRGki 3849, leglo bo 2. 5. 1967, vzreditelj Marko Rus, Metlika, C. B. in E. 22.

Posavski goniči:

Era Podvinska JRGp 4452 — Floki JRGp 3754, leglo bo 3. 5. 1967, vzreditelj Lojze Brvar, Podvine 26, Zagorje ob Savi.

Ajda Podvinska JRGp 6320 — Floki JRGp 3754, leglo bo 4. 5. 1967, vzreditelj Lojze Brvar, Podvine 26, Zagorje ob Savi.

Ajda JRGp 4712 — Deson JRGp 4119, leglo je bilo 14. 4. 1967, vzreditelj Peter Rakar, Zabukovje 32, p. Zabukovje.

PRIJAVLJENE IN ZAŠČITENE PSARNE

»GIBINSKA« za nemške ptičarje, lastnik Štefan Golenko, Ljutomer, Ormoška 17.

»ROJE« za nemške ptičarje, lastnik Janez Dolničar, Ljubljana, Titova 78.

»STARŠKA« za nemške ptičarje, lastnik Anton Kirbiš, Starše št. 76/d.

»KAMNAR« za srednje šnauercerje, lastnik dr. Marjan Dermastia, Ljubljana, Vrtača št. 5.

»STOŽENSKA« za nemške ovčarje, lastnik Jože Mužič, Ljubljana, Nade Ovčakove št. 20.

»PODLIPA« za nemške in angleške ptičarje, šarivce, službene pse, velike pasme, šnauercerje in hrte, lastnik Janez Hojan, Ljubljana, Šmartinska št. 135.

NOVI SODNIŠKI PRIPRAVNIKI

za ocenjevanje zunanosti in dela ptičarjev:

Vladimir Pfeifer, Murska Sobota, Prežihova št. 2;

za ocenjevanje zunanosti in dela jamarjev:

Alojz Mlakar, Škofja Loka, Tavčarjeva št. 1;

za ocenjevanje zunanosti službenih psov:

Martin Hodalič, Ljubljana, Rožna dolina, cesta II, št. 9.

NOVE KINOLOŠKE PRISTOJBINE

1. za prijavo psarne za prvo pasmo 20 N din, za vsako nadaljnjo pasmo 10 N din;

2. za duplikatno potrdilo o vpisu v register mladih psov 10 N din;

3. za duplikatni rodovnik 20 N din;

4. prijavne pristojbine za sodniške pripravnike 2 N din;

5. za rodovnik, ki gre v inozemstvo — ne oziroma, kdo plača pristojbine — 50 N din.

Kinološka zveza Slovenije

ŠALIVJE

Močan naboj

Lepe so brakade, ko zajci švigajo med lovci, ki mečejo grom in ogenj nanje. Vmes se zgodi marsikaj, česar se lovci z veseljem spominjajo, nekateri pa tudi z neugodjem in željo, da bi se tisto

čimprej pozabilo. Tudi France si je želel, da bi se čimprej pozabilo tisto o zajčji nogi. France namreč še ni bil lovec, a je želel postati, če mu tista zajčja noga ni zavrla lovske kariere. Zato je nekaj časa hodil zagrenjen po svetu. Ko je praktical med lovci, ki so se prebijali skozi grmovje, je France z lahkoto premagoval vse težave in ovire. Nekoč je splašil zajca iz loža. Lovec na njegovi desni je hitro sprožil, zajec je padel, a se je brž pobral in izginil za robom. Preiskovali so okolico in najbolj vnet je bil France. Zajca pa niso našli. Menili so, da se je zatekel v bližnje lisičine, ker bi daleč tako ne mogel. Tedaj je France vzkliknil: »Glejte, zajčja noga!« in stvar se je prelomila na dvoje. Sele takrat je spoznal, da je to odpadki, ki ga človek odloži, če ga tišči. Bil je povsem pokrit s plesnijo, da je bil kot zajčja noga. France ni utegnil premisljati, ali je plesen glavičasta ali čopičasta, ampak je z grozo strmел v »zajčjo nogo«, ko so se lovci krohotali. Lovec, ki je streljal, pa je pripomnil: »Močan naboj, da je zajcu odbil nogo!«

Ivan Drobne

Po sprejetju sedanjega republiškega zakona o lovstvu, s katerim je medved le delno zaščiten

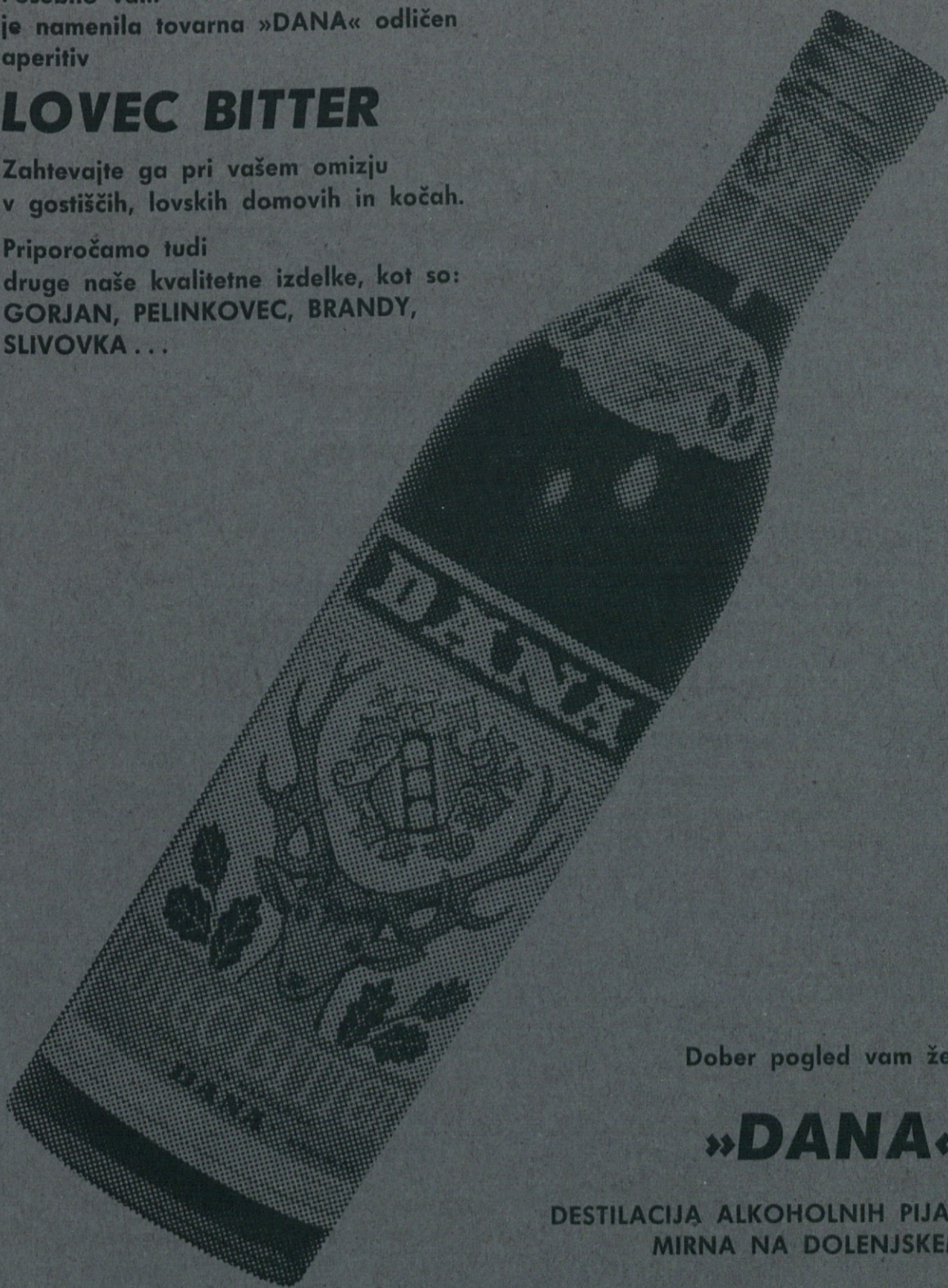
Lovci!

Posebno vam
je namenila tovarna »DANA« odličen
aperitiv

LOVEC BITTER

Zahtevajte ga pri vašem omizju
v gostiščih, lovskih domovih in kočah.

Priporočamo tudi
druge naše kvalitetne izdelke, kot so:
GORJAN, PELINKOVEC, BRANDY,
SLIVOVKA...

Dober pogled vam želi

»DANA«

DESTILACIJA ALKOHOLNIH PIJAČ
MIRNA NA DOLENJSKEM

PODJETJE ZA POSPEŠEVANJE
ZUNANJE TRGOVINSKE
IZMENJAVE

GENERALEXPORT

BEOGRAD - DJURE DJAKOVIĆA 31

s svojimi specializiranimi turističnimi
agencijami

YUGOTOURS LTD.
LONDON W. 1.
150, Regent Street

YUGOTOURS Inc.
NEW YORK, N. Y./10017
521 Fifth Avenue

YUGOTOURS
MILANO
Via Agenllo 18

YUGOTOURS A. B.
STOCKHOLM
Drottninggatan 65

prodaja kompletne lovskoturistične aranž-
maje za lov in ribolov na vseh področjih
Jugoslavije.

Za podrobnejše informacije se obračajte
neposredno na navedene agencije ali na
Generalexport, sektor za turizem, Beograd